

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 15/2026

Naiset vapaa-ajankalastajina

Tutkimus

Jani Pellikka, Miikka Husa ja Heidi Pokki

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 15/2026

Naiset vapaa-ajankalastajina

Tutkimus

Jani Pellikka, Miikka Husa ja Heidi Pokki

Yhteistyössä:

Viittausohje:

Pellikka, J., Husa, M. & Pokki, H. 2026. Naiset vapaa-ajankalastajina : Tutkimus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 15/2026. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 45 s.

Jani Pellikka ORCID ID, <https://orcid.org/0000-0002-1293-9117>

ISBN 978-952-419-162-3 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-162-3>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Jani Pellikka, Miikka Husa ja Heidi Pokki

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2026

Julkaisu vuosi: 2026

Kannen kuva: Mimmit Kalastaa-hanke

Tiivistelmä

Jani Pellikka, Miikka Husa ja Heidi Pokki

Luonnonvarakeskus, Helsinki

Naisten vapaa-ajankalastamiseen keskittyvää tutkimusta on tehty Suomessa ja maailmallakin vähän. Koska kalastavia naisia on ollut miehiä selvästi vähemmän, ja tutkimukset ovat tyypillisesti Suomessa tehty kalastajien sukupuolijakaumaa tarkoin edustavina, on heidän näkökulmistaan ja piirteistään rakentunut kuva jäänyt ohueksi. Kalastajat ovat kirjava joukko, ja hahmotettavissa esimerkiksi satunnaisista kalastajista sellaisiin, joille vapaa-ajankalastus on tärkein vapaa-ajan aktiviteetti. Tässä raportissa huomio on tässä kirjossa, ja erityisesti siinä, missä määrin tämä piirre heijastuu kalastajuuteen sukupuolittain.

Raportin aineiston muodostavat takavuosisikymmeninä satunnaisotoksiin pohjaavissa kyselytutkimuksissa vastanneet naiset ja miehet, sekä runsaat 4 600 kalastonhoitomaksun suorittanutta kyselyvastaajaa vuonna 2025. Keräsimme jälkimmäisessä aineistoa pääasiassa naisilta, mutta myös otokselta kalastonhoitomaksun suorittaneita miehiä, jotta tutkimuksen osana paitsi tunnistaissimme yhtäläisyyksiä ja eroja eritaustaisten naisten välillä, myös kalastavien naisten ja miesten välillä.

Tulostemme mukaan sukupuolten välillä oli keskimääräisiä eroja kalastusaktiivisuudessa, samoin kalastustapojen suosiossa, kuten onkimisessa, heittovavalla tai kelaongella kalastamisessa, vetouistelussa, verkkokalastuksessa, katiskalla tai rysällä pyydystämisessä, sekä perhokalastuksessa. Naiset suosivat kalastustapana miehiä enemmän ongintaa. Useiden eri tarkastelujen kautta naisista piirtyy kuva perhekeskeisinä ja sosiaalista näkökulmaa korostavina vapaa-ajankalastajina. Kuva on yllättävän samanlainen riippumatta siitä, oliko nainen satunnainen vai hyvin aktiivinen (sitoutunut) kalastaja. Kalastavilla naisilla isä on ollut useimmin opastajana kalastamiseen, mutta verrattain usein myös puoliso, isovanhempi tai äiti. Tyypillisesti naiset kalastivat muun samassa asuntokunnassa asuvan kalastajan tai kalastajien kanssa, kokivat ulkoilu- ja luontoarvot ja perheen kanssa yhdessäolon tärkeäksi, ja kalastus oli miehiä harvemmin se kaikkein tärkein harrastus. Kaikissa ikäluokissa sukupuoleen katsomatta nuorena kalastuksen aloittaneet kokivat kalastuksen todennäköisesti myöhemmin elämässään tärkeänä harrastuksena.

Kalastonhoitomaksun maksaneiden naisten kokemat kalastamista rajoittavat tekijät olivat paljolti samankaltaisia kuin miehillä, ja useimmiten liittyivät kalastamisen yhteensovittamiseen työ- ja opiskelukiireisiin. Perhesyyt olivat yleisin erityisesti naisten ilmaisema syy kokonaisten väli vuosien pitämiselle kalastamisesta. Mikäli naisia halutaan aktivoida vapaa-ajankalastajiksi ja kalastonhoitomaksun suorittajiksi, on tarpeen jatkaa ja lisätä toimia nuorten tyttöjen sosiaalistumiseen kalastajina, sekä etsiä keinoja, joilla yhteensovitetään motivoivia elementtejä sisältäviä kalastamisen tapoja elämäntilanteisiin, ja erityisesti niihin arjen piirteisiin, jotka tulostemme mukaan erityisesti osallistumista rajoittivat.

Asiasanat: Vapaa-ajankalastus, naiset, osallistuminen, sosiaalistuminen, motivaatio, esteet

Abstract

Jani Pellikka, Miikka Husa ja Heidi Pokki

Natural Resources Institute Finland (Luke), Helsinki

Research focused specifically on women's recreational fishing has been limited both in Finland and internationally. Because female anglers have historically been few compared to men, and because Finnish studies have typically aimed to represent the gender distribution of anglers accurately, the perspectives and characteristics of women who fish have remained only partially understood. Regardless of gender, anglers represent a diverse group ranging from occasional participants to individuals for whom recreational fishing is their most important leisure activity. This report concentrates on that spectrum and, in particular, on the extent to which these distinctions are reflected in fishing participation across genders.

The material analyzed in this report consists of responses from women and men who participated in various survey studies in past decades, as well as nearly 4,000 women who had paid the fisheries management fee and responded to our 2025 online survey targeted at a random sample of female anglers. In the same data collection, we also gathered a comparison dataset from a sample of men who had paid the fisheries management fee.

Our findings indicate average gender differences in fishing activity levels, as well as in the popularity of specific fishing methods such as angling with simple fishing rods, spinning or reel fishing, trolling, gillnet fishing, trap fishing (with tools such as fish traps or weirs), and fly fishing. Women prefer rod fishing more than men. Across several different analyses, women generally appear as family-oriented recreational anglers who emphasize the social aspects of the activity. This characterization remains surprisingly consistent regardless of whether the woman was an occasional angler or a highly active (committed) one. For women who fish, their father has most often been their fishing mentor, but relatively often it has also been their spouse, grandparent, or mother. Typically, women fished together with another angler or anglers living in the same household, valued outdoor and nature-related experiences as well as spending time with family, and less frequently than men regarded fishing as their single most important hobby. In all age groups, regardless of gender, those who started fishing at a young age were likely to consider fishing as an important hobby later in life.

The factors constraining fishing participation among women who had paid the fisheries management fee were largely similar to those reported by men, most often involving challenges in balancing fishing with work or study commitments. Family-related reasons were the most common cause—especially among women—for taking complete breaks from fishing spanning several years. If the goal is to encourage more women to engage in recreational fishing and to purchase the fisheries management fee, it will be important to continue and strengthen efforts that support the socialization of young girls into fishing, as well as to identify ways of aligning motivating fishing practices with different life situations—and especially with those everyday circumstances that, according to our findings, most significantly constrained women's participation.

Keywords: Recreational fishing, women, participation, socialization, motivation, constraints

Sisällys

1. Johdanto	6
2. Aineisto ja menetelmät	8
2.1. Vapaa-ajankalastuksen tilastokyselyaineisto	8
2.2. VAPRO-aineisto	8
2.3. VISE-aineisto.....	9
2.4. NAVA-aineisto	9
2.5. Menetelmät.....	10
3. Tulokset.....	11
3.1. Kalastukseen sosiaalistuminen	11
3.2. Kalastuksen tärkeys.....	14
3.3. Kalastustavat.....	15
3.4. Kalastusaktiivisuus ja -osallistuminen.....	17
3.4.1. Vapaa-ajankalastustilasto ja kalastavat naiset.....	19
3.5. Motivaatio	22
3.6. Itsearvioidut esteet kalastamiselle	23
3.7. Kalastukseen liittyvät muut aktiviteetit	26
3.8. Viestintäkanavat.....	29
3.9. Kalastamiseen liittyvät aiheet.....	32
4. Pohdinta.....	34
4.1. Sosiaalistumisessa on eroja	34
4.2. Kalastamisen tärkeys näkyy monessa asiassa.....	36
4.3. Miten naisten kalastustavat muuttuvat?.....	37
4.4. Miten tukea motivaatiota ja purkaa esteitä?.....	37
4.5. Yhteenveto	40
Viitteet.....	42
Liite	45

1. Johdanto

Vapaa-ajallaan Suomessa kalastaneiden naisten ja miesten lukumäärät ovat viime vuosikymmeninä kehittyneet samansuuntaisesti. Viimeisimmän eli vuotta 2024 koskevan vapaa-ajankalastustilaston (SVT 2025a) mukaan kaikista vapaa-ajallaan Suomessa kalastaneista henkilöistä 506 000 (31 %) on ollut naisia. Ruotsissa tämä osuus on lähes samaa tasoa (27 %; SCB 2024). Kalastonhoitomaksun suorittaneista kalastaneista 18–64-vuotiaista suomalaisista on naisia ollut takavuosina noin 14 prosenttia (Pellikka ym. 2023). Alueittaisia tarkasteluja naisten osuudesta Suomen sisävesiltä tai merialueilla kalastaneista tai sen trendeistä ei ole tehty.

Merkille pantavaa kansallisesti tarkasteltuna on ollut se, että eniten vapaa-ajankalastajia on viime vuosikymmenten aikana Suomessa ollut silloin, kun naisten osuus kaikista ko. ajankohdasta kalastaneista henkilöistä on ollut kaikkein suurin. Naisten aktivoituminen kalastajina voi siis edistää väestötasolla vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategiakin (MMM 2019) linjaamaan tavoitetta, jonka mukaan *”Kalastusharrastusta edistetään tekemällä siitä houkuttelevampaa ja saavutettavampaa kaikenlaisille ihmisryhmille, esimerkiksi tutustuttamalla ihmisiä harrastukseen”*.

Tavoitteen toteutumista on takavuosina edistetty esimerkiksi vapaa-ajankalastajien järjestökentässä kampanjoimalla naisten aktivoimiseksi kalastamaan. Tästä on näkyvänä esimerkkinä ollut esimerkiksi vuodesta 2022 lähtien Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry:n vetämä Mimmit kalastaa -hanke.

Edellä mainittu kalastavien naisten määrä ja osuus kalastonhoitomaksun suorittaneista on varsin pieni huomioiden esimerkiksi kalastavien naisten selvästi suurempi osuus yleiskalastusoikeuksilla kalastaneista (SVT 2025a), ja Suomen hieman naispainotteinen väestörakenne (SVT 2025b). Naisia on ollut viime vuosituhannen puolella pieni osuus metsästäjissäkin (riistanhoitomaksun suorittaneissa), mutta tämänkin perinteisesti hyvin miesvaltaisen luontoaktiviteetin pariin on viime vuosikymmeninä alkanut tulla enenevästi naisia (esim. Pellikka & Forsman 2013), vaikka aloittaminen edellyttää erityisen metsästäjätutkinnon suorittamista. Metsästävien naisten lukumäärä on noussut yhtämittaisesti jo runsaat 20 vuotta, ja nopeassa kasvussa ei ole näkynyt hidastumista (Luke, tilastotietokanta). Kalastavien naisten määrä sen sijaan on 2000-luvulla ollut laskussa (SVT 2025a). Vertailu vapaa-ajankalastukseen metsästyksestä ei ole kaukaa haettua siitäkään syystä, että hyvin usein samat henkilöt Suomessa metsästävät ja kalastavat (esim. Pellikka & Viitala 2009, Sievänen ym. 2018).

On kiinnostava käytännöllinen kysymys, miten naisten mukanaoloa ja osallistumista voitaisiin edellä mainitun kehittämisstrategia mukaisesti tukea toimialalla enemmän. Kysymykseen vastaamisessa apua voi olla analyysistä, joka tarkastelee nykyistä naisten kalastajuutta, ja etsii vastauksia kysymyksiin, millaiset naiset Suomessa vapaa-ajallaan kalastajina ja kalastamiseen liittyvien aktiviteettien osanottajina ovat, millaisen merkityksen he kalastukselle elämässään antavat, millaisia esteitä kalastamiseen osallistumiseen he näkevät ja niin edelleen. Niiltä osin, kun yhtäläisyyksiä ja eroja kalastavien naisten ja miesten välillä havaitaan, tulokset voivat auttaa järjestöjä, hallintoa ja toimialan yrityksiä muotoilemaan järjestelyjä, jotka eri sukupuolten osallistumista nykyistä paremmin tukevat.

Ilmiö on kiinnostava myös teoreettisemmin. Eri sukupuolten harjoittamaa vapaa-ajankalastusta on tutkittu jonkin verran viime vuosikymmeninä länsimaissa erilaisin teoreettisin

käsittein ja taustateorioin, joista osassa käsitellään eri sukupuolia kalastajina rinnakkain, ja osassa vain kalastaviin naisiin keskittyen, tällöin usein feministisiin teorioihin tukeutuen. Tämä raporttimme lukeutuu näistä ensin mainittuihin, ja asemoituu siten tulokulmaltaan lähelle esimerkiksi tuoretta Morales-Ninin ym. (2025) puhelinhaastatteluihin pohjaavaa tutkimusta Espanjasta. Siinä tarkasteltiin vapaa-ajankalastusta harrastavien ja sen juuri lopettaneiden aikuisten henkilöiden osuuksia sukupuolittain, heidän sosioekonomisia profiilejaan, motivaatioitaan, ja niin edelleen. Tulosten mukaan espanjalaisista naisista 12 % oli kalastanut ja oli aikeissa ylipäättään kalastaa seuraavana vuonna, ja 37 % heistä oli joskus kalastanut, muttei aikonut kalastaa seuraavana vuonna. Kalastavat espanjalaiset naiset olivat keskimäärin nuorempia kuin kalastavat miehet, ja motivaatio kalastamiseen painottui tarkasteltujen tekijöiden osalta naisilla enemmän yhdessäoloon perheen kanssa, sekä uusien asioiden oppimiseen. Kalastuksen lopettaminen näytti liittyvän Espanjassa naisilla osin ns. mutualistisiin arvoihin, jossa kaloja ei nähdä niinkään ihmisen hyödyntämänä ravintoresurssina tai luonnonvarana, vaan osana ekosysteemiä, jonka osa ihminen on muiden lajien joukossa.

Suomeen soveltuvaa ja ajantasaista tutkimustietoa vapaa-ajallaan kalastavista naisista on saatavilla vähän – tuoreinta kotimaista antia edustaa Variksen (2024) opinnäytetyö naisten representaatioista kalastuksen harrastelehdissä vuosina 1960–1980. Suomessa takavuosina tekemämme vapaa-ajankalastajaprofiloinnit eivät ole lähtökohtaisesti rakennettu sukupuolittain, ja aineistoon on sisällynyt eri sukupuolia niissä suhteissa, kun niitä harrastajakunnassa on. Profiloinneista ilmenee kuitenkin muun muassa se, että naisia on kaikenlaisissa kalastustapa- ja kalastuksen rahankäytön kuluttajaprofiileista, mutta suhteellisesti heitä on useimmin kalastustavoiltaan monipuolisessa ”Satunnaiset generalistit” -profiilissa (Pellikka & Eskelinen 2019), ja rahankäytöltään kalastukseen ”satunnaisesti kuluttavat lähikalastajat” -profiilissa (Pokki ym. 2025). Luonnonvarakeskuksen tuottamat ja julkistamat vapaa-ajankalastajia koskevat tilastot sisältävät arviot vapaa-ajallaan kalastavien naisten määristä, mutta eivät ole tilastoissa erotelleet sukupuolia esimerkiksi alueiden, pyyntivälineiden tai saalismäärien suhteen.

Tässä artikkelissa kokoamme yhteen Luonnonvarakeskuksessa vuonna 2025 toteutetun NAVA-projektin tulokset. Analyysimme on luonteeltaan esitutkimusta, ja sen pohjana on Luukessa aiemmin kerättyjä kyselyaineistoja sekä projektissa keräämäämme uutta kyselyaineistoa kalastonhoitomaksun suorittaneilta naisilta ja miehiltä. Analysoimme 1) kalastukseen sosiaalistumisen prosessia, 2) kalastusaktiivisuutta ja -tapoja, 3) kalastuksen merkityksiä ja motivaatiota ja 4) kalastamiseen osallistumisen esteitä, 5) kalastukseen kytkeytyviin erilaisiin aktiviteetteihin osallistumista sekä 6) tiedonhankintaa ja -vaihtoa ja lopuksi 7) tulevaisuuden aikeita. Oletamme kunkin näkökulman suhteen löytävämme sukupuolten välillä paitsi yhtäläisyyksiä, myös jonkinasteisia eroja, joiden tiedostaminen voi olla hyödyllistä toimialan toimijoiden pyrkimyksissä kehittää toimialaa, sekä suunnattaessa jatkotutkimuksia.

2. Aineisto ja menetelmät

Tässä raportissa kuvaamme naisten vapaa-ajankalastusta neljän toisiaan täydentävän kyselyaineiston avulla. Vapaa-ajankalastusta koskeva tilastokysely tarjoaa näkymän pitemmältä ajalta näkymän suomalaisissa asutokunnissa tapahtuvaan kalastamiseen väestössä. Muut kolme kyselyä käsittävät kalastonhoitomaksun (jäljempänä ”kalastuskortin”) maksaneita henkilöitä eri vuosina, ja kyselyn vastaajien kalastamista kyselyhetkeä edeltävänä 12 kuukautena. VAPRO-projektissa kerättiin aineisto syksyllä 2018, VISE-projektissa aineisto syksyllä 2023, ja tämän raportin taustalla olevan NAVA-projektin aineisto syksyllä 2025.

2.1. Vapaa-ajankalastuksen tilastokyselyaineisto

Luonnonvarakeskuksen toteuttama vapaa-ajankalastuksen tilastotiedonkeruu on toteutettu joka toinen vuosi. Se käsittelee parillisten vuosien kalastamista, ja kerätyn aineiston pohjalta on tehty Suomen viralliseen tilastoon (SVT) kuuluva vapaa-ajankalastustilasto. Tilaston perusjoukon ovat muodostaneet siinä suomalaiset asutokunnat. Kyselyn otos, viime vuosina noin 11 000 asutokuntaa, on poimittu Digi- ja väestötietoviraston (DVV) väestötietojärjestelmästä. Ositetussa satunnaisotoksessa on ollut kuusi alueellista ositetta. Lisäksi asutokunnat, jonka yksi tai useampi henkilö on kalastuskortin haltija, ovat muodostaneet oman ositteensa. Kalastonhoitomaksuosite on muodostettu peilaamalla Metsähallituksen kalastonhoitomaksurekisteri DVV:n väestötietoihin.

Tämän raportin kannalta olennaista on, että nelisivuisella kyselylomakkeella on tiedusteltu asutokunnan kalastaneiden henkilöiden lukumäärät ikäryhmittäin ja sukupuolittain. Vaikka lomakkeella ei tiedustella pyydysten käyttöä tai saalista henkilötasolla, joissain tapauksissa vastauksista tehdä päätelmiä naisten ja miesten kalastuksesta tarkemmin, erityisesti yhden henkilön asutokuntia koskien.

Vuotta 2024 koskeva tiedonkeruu toteutettiin alkuvuodesta 2025 postikyselyinä, ja vastaaminen on ollut mahdollista myös sähköisesti. Vastaamattomille lähetettiin kaksi tekstiviestimistutusta ja yksi muistutuskirje postitse. Postikyselyn jälkeen tehtiin puhelinhaastatteluilta kato tutkimus. Katotutkimuksen sisältö on ollut kyselylomaketta suppeampi, ja sitä on hyödynnetty vain kalastaneiden asutokuntien ja henkilöiden lukumäärän estimoinnissa. Katohaastattelut on toteuttanut Taloustutkimus Oy. Vuoden 2024 postikyselyn vastanneita oli 3 070, ja kato haastatteluita tehtiin 491 kappaletta.

2.2. VAPRO-aineisto

Syksyllä 2018 kerättiin 5 694 henkilön vastauksista koostuva verkkokyselyaineisto, jonka perusjoukon muodostivat 18–64-vuotiaat suomalaiset henkilöt, jotka olivat maksaneet vuodelle 2018 kalastuskortin lokakuun 2018 puoliväliin mennessä. Otos ositettiin manner-Suomen maakunnittain (NUTS3-alueet), ja kyselykutsu toimitettiin sähköpostitse tai kirjeitse. Vastanneista 9 prosenttia oli (vastaajien itsensä ilmoittamana) naisia. Yksityiskohtaisesti tiedonkeruun ja kerätyn aineiston edustavuuden raportoi Pellikka & Eskelinen (2019).

Kyselylomakkeella tiedusteltiin henkilön taustatietojen lisäksi muun muassa eri pyyntimuotoihin osallistumista ja ajankäyttöä, eri pyyntivälineillä tavoiteltuja saalislajeja, saaliin käyttöä, kalastusoikeuksien käyttöä, kalastuksen sosiaalisia ulottuvuuksia, tiedonvaihtoa ja -hankintaa,

kalastamiseen liittyviin aktiviteetteihin osallistumista, kalastusharrastuksen muutoksia ja kalastuksen kustannuksia.

2.3. VISE-aineisto

Kalatalousalueiden viehekalastusta kartoittava (Pellikka ym., 2024) tiedonkeruu on toteutettu viiden vuoden välein. Sen tavoitteena on ollut mitata viehekalastuspäivien määrää kalatalousalueilla kalastonhoitomaksun perusteella. Viimeisimmässä tiedonkeruussa 2023 verkkokysely ja puhelinhaastattelut kohdennettiin henkilöille, joilla oli voimassa oleva kalastonhoitomaksu ajalla 1.9.2022–31.8.2023. Kyselykutsu lähetettiin kalatalousalueittain ositetun otoksen pohjalta sähköpostitse 23 433 henkilölle ja postitse 1 999 henkilölle. Vastaamattomia muistutettiin sähköpostilla ja tekstiviestillä. Taloustutkimus Oy haastatteli puhelimitse 315 henkilöä. Tieto henkilön sukupuolesta ja iästä saatiin Digi- ja väestötietoviraston (DVV) väestötietojärjestelmästä.

Kyselyyn saatiin 6 441 vastausta (25 %). Aineistosta poistettiin epäuskottavat havainnot ja täydennettiin puuttuvia tietoja keskiarvoimputoinneilla. Menetelmät on kuvattu tarkemmin Pellikka ym. (2024) -raportissa. Tässä raportissa aineistoa käytetään selvittämään kalastonhoitomaksun suorittaneiden naisten kyselyajankohdan (2022–2023) kalastamisen ajankäyttöä, sekä asuntokunnan alaikäisten henkilöiden lukumäärän yhteyttä tähän ajankäyttöön.

2.4. NAVA-aineisto

Osana tämän raportin taustalla olleen NAVA-projektin toteutusta keräsimme 29.9.–12.10.2025 verkkokyselyaineiston kalastonhoitomaksun -tai maksuja suorittaneilta kalastuskortin luvan haltijoilta (ajanjakso 1.1.–31.8.2025). Aineiston keruu mahdollisti ajantasaisen tiedon tuottamisen ja monien teemojen osalta myös vertailujen tekemisen vuoden 2018 tilanteeseen. Aiempiin kyselyihimme nähden uusina teemoina olivat kalastamismotivaation ja osallistumista rajoittavien tekijöiden kartoittaminen.

Kyselykutsun vastaanottajat arvottiin Manner-Suomen maakuntien mukaan ositetulla satunnaisotannalla siten, että vastaaja kertyisi kaikista maakunnista riittävästi kuvaamaan niissä tapahtuvaa kalastusta, mutta samalla niin, että vastauksia kertyisi sukupuolittain Manner-Suomen maakunnista samoissa runsaussuhteissa, mitä niissä asuu luvanhaltijoita. Otosta poimitaessa balansoinnilla pyrittiin varmistamaan myös se, että luvanhaltijoissa olisi tarkasti osuuskiltaan edustettuina päivä-, viikko- ja vuosilupia ostaneet naiset ja miehet.

Arvonnin ulkopuolelle jätettiin siis Manner-Suomen ulkopuolella asuvat luvanhaltijat, samoin henkilöt, joista ei ollut käytettävissä kutsun välittämiseen kalastonhoitomaksurekisterissä sähköpostiosoitetta. Koska kyselyvastaajiksi tavoiteltiin erityisesti naisia, pääteltiin karkeasti ennen otoksen arvontaa luvanhaltijoiden sukupuolet Digi- ja väestöviraston (13.8.2025) etunimien tilaston avulla (sis. esimerkiksi 9 502 yleisintä naisten ja 7 029 miesten ensimmäistä etunimeä Suomessa). Varsinaiseen otokseen arvottiin maakunnittain kiintiöity joukko nais- ja miesolettujen henkilöiden sähköpostiosoitteita (yht. 23 695 henkilöltä, joista n. 20 000 naisia).

Kyselylomake muotoiltiin työryhmässä, johon kuului projektiryhmä Luonnonvarakeskuksesta sekä asiantuntija Suomen Vapaa-ajankalastajien keskusjärjestöstä. Kysely sisälsi osiot koskien kalastamista, kalastajuutta ja sen merkityksiä sekä vastaajan sosiodemografisia taustatietoja. Monilta osin kysymykset olivat samoja mitä vuonna 2018 toteutetussa kyselyssä samalle

perusjoukolle. Tämän raportin kannalta olennaiset osiot vastaajille esitettyine kysymyksineen ja vastausvaihtoehtoineen ilmenevät yksityiskohtaisesti tulososiosta (kappale 3).

2.5. Menetelmät

Tulososiossa esitettävät muuttujakohtaiset vastausjakaumat ovat painotettuja, ja edustavat kunkin tiedonkeruun perusjoukkoa. NAVA-projektissa kerätyn uuden aineiston osalta rakentamalla painotuksella oikaistiin vastausasteiden vaihtelusta syntyvät pienet edustavuuserot alueiden välillä kalastavien naisten ja miesten määrissä Manner-Suomessa. Aineisto oli liian pieni muiden kuin miehiksi ja naisiksi identifioituneiden vastaajien osalta painotukseen tai muutenkaan tarkasteluun omana ryhmänään.

Vastausosuuksien tilastollisia eroja sellaisenaan testatessa (esimerkiksi eri vuosina naisten antamien vastausten välillä) käytettiin testejä, jotka olettavat aineistossa havaittujen osuuksien tulevan binomijakaumasta, ja vertailtavien ryhmien olevan toisistaan riippumattomia. Merkitsevyysrajana käytettiin kaksisuuntaista p-arvoa 95 prosentin luotettavuusvälillä.

Logistiset ja multinomiaaliset regressiomallit sekä yleistetyt lineaariset sekamallit rakennettiin siten, että kaikki selittävät muuttujat sisällytettiin tilastolliseen malliin päävaikutuksina yhtä aikaa. Tilan säästämiseksi tulososion taulukoissa on mainittu vain muuttujat, joiden yhteys vastemuuttujaan oli tilastollisesti merkitsevä. Kyselyn käsittelemien vuosien välisiä muutoksia vertailtaessa edellä mainittuihin malleihin sisällytettiin päävaikutusten lisäksi myös vuoden ja sukupuolen interaktio.

Käytetyt tilastolliset tunnusluvut sekä tilastolliset testit ilmenevät yksityiskohtaisemmin tulosten yhteydessä (kappale 3).

3. Tulokset

3.1. Kalastukseen sosiaalistuminen

Kaksi kyselyaineistoamme sivuaa kysymyksillään prosessia, jossa henkilö oppii, omaksuu ja sisäistää kalastukseen liittyviä sosiaalisia käytäntöjä, arvoja, normeja ja taitoja osana yhteisöä tai kulttuuria (määritelmästä; ks. esim. Mannell & Kleiber 1997).

Vuoden 2018 ja 2025 kyselyissämme tiedusteltiin vapaa-ajankalastajilta, *”Kuinka vanhana aloitit kalastuksen tai kokeilit sitä ensi kertaa?”*. Tulosten mukaan vuonna 2018 merkittävä osa kalastonhoitomaksun suorittaneista suomalaisista naisista ja miehistä on ns. primäärisesti sosiaalistuneita kalastukseen, eli saaneet ensikosketuksen siihen varhaislapsuudessa. Eroja ei ilmennyt sukupuolten välillä aloitusiän mediaaneissa (naisilla 6-vuotiaana, miehillä 6-vuotiaana), eikä moodissa (molemmilla sukupuolilla: 5-vuotiaana). Eroja sukupuolten välillä näkyi pikemminkin siinä, miten suuri osuus on kokeillut ensi kertaa tai aloittanut kalastamisen vasta aikuisiässä (ns. sekundäärisesti sosiaalistuneina): kalastonhoitomaksun suorittaneista naisista heitä oli 7,9 %, kun miehistä vain 1,2 %. Erot olivat hyvin samansuuntaisia myös vastauksissa kysymykseen: *”Kuinka vanhana sait ensimmäisen saaliin?”*. Tämä ensimmäinen saalis saatiin tyypillisesti sukupuolesta riippumatta tyypillisesti samana vuonna kuin mitä oli ensi kokeilu (perusjoukon naisilla md = 6; miehillä md = 6), ja aikuisiällä tämän ensisaaliinsa sai 9,6 % naisvastaajista, ja 1,5 % miesvastaajista.

Toinen sukupuolten välillä havaittu eroavaisuus ilmeni jo vuoden 2018 kyselyssä kalastamiseen perehdyttäjissä. Kysymykseen *”Kuka useimmiten opetti sinua kalastamaan tai kenen mukana aloititte kalastuksen?”* kalastonhoitomaksun suorittaneet naiset ja miehet sinänsä nimesivät heille tarjotuista vaihtoehdoista useimmiten samoja perehdyttäjiä (isän useimmin, sukulaisten toiseksi useimmin), mutta heistä naiset nimesivät äitinsä perehdyttäjiin useammin (14,2 %) kuin miehet (6,1 %) ja vastaavasti naiset nimesivät perehdyttäjänä isän hieman harvemmin kuin miehet (naisilla 65,2 %; miehillä 70,0 %). Kalastonhoitomaksun suorittaneet naiset nimesivät perehdyttäjiin sisältyväksi tutun harrastajan harvemmin kuin miehet (naisilla 5,1 %, miehillä 9,0 %), ja kertoivat myös harvemmin opetelleensa kalastamaan yksin (naisilla 4,8 %, miehillä 11,1 %). Kyselyssä ei tiedusteltu erikseen esimerkiksi puolison roolia perehdyttäjänä, mikä saattaa osin selittää sen, että naisvastaajat miehiä useammin nimesivät perehdyttäjäkseen vaihtoehdon *”Joku muu”* (naisilla 4,0 %, miehillä 1,9 %). Kaikki edellä mainitut osuuserot sukupuolten välillä olivat otoksessa tilastollisesti merkitseviä (Fisherin exact testin p-arvo (2-suunt.) < 0,05).

Sosiaalistumista ja kalastustaitojen siirtymistä mitattiin samaisessa vuoden 2018 kyselyssä myös perehdyttäjän näkökulmasta kysyen, *”Oletko opettanut kalastukseen liittyviä asioita toisille?”*. Molemmissa sukupuolissa oli aineiston mukaan paljon perehdyttäjiä, miehissä eniten (naisista 76,9 %, miehistä 91,4 %). Kyselyvastaajat ilmoittivat perehdyttäneensä kalastamiseen usein omia lapsiaan tai lastenlapsiaan (naisista 50,7 %, miehistä 61,9 %), ja pienemmällä osuuksilla muille (ihmisille samassa taloudessa, talouden ulkopuolella).

Vuoden 2018 aineiston analyysin pohjalta oli ennakoitavissa, että saman sukupuolia yhdistävät ja erottavat sosiaalistumisen ja sosiaalistamisen piirteet ilmenevät myös vuoden 2025 aineistossa – kysymyksethän koskevat osin lapsuutta, ja perusjoukosta vain pienehkö osa on todennäköisesti vaihtunut kyselyvuosien välillä.

Olenaisia eroja ei ennakoitusti ilmennytkään vuoden 2025 otoksessa sukupuolittain aloitusiän tyypillisissä arvoissa (naisilla $md = 6$; miehillä $= 5$, molemmilla sukupuolilla $mo = 5$). Kiinnostavasti vasta aikuisiällä kalastusta kokeilleiden tai aloittaneiden naisten osuus kalastonhoitomaksun suorittavista naisista oli kuitenkin kasvanut vuoden 2018 tasosta (osuusmuutos 3,8 %; riippumattomien otosten osuuksien testi; $Z = -2,556$; $P(2\text{-suunt.}) = 0.01$), mutta miehillä osuuden muutosta ei havaittu ($Z = -1,715$; $P = 0,09$).

Perehdyttäjänä useimmille vuoden 2025 luvanhaltijoille oli aiemman mittauksen tavoin, sukupuolesta riippumatta, isä (Taulukko 1). Naisille oli äiti ollut useammin kalastamiseen perehdyttäjänä (tai yhtenä perehdyttäjistä, 19,8 %) kuin miehillä (9,5 %). Miehillä oli naisia useammin perehdyttäjänä (tai yhtenä perehdyttäjistä) paitsi isä, myös isovanhemmat, sukulaiset/muut perheenjäsenet, sekä tutut harrastajat. Miehiä oli siis tukenut usein monimuotoisempi perehdyttäjien joukko tai verkosto. Toisaalta miehissä oli suhteellisesti enemmän myös niitä, jotka opettelevat kalastamaan ilman tuttua perehdyttäjää, eli tässä mielessä yksin.

Vuonna 2025 saatiin vastausluokkien lisäämisen myötä aiempaa tarkempaa tietoa kyselyvastaajia perehdyttäneistä henkilöistä lähipiirin ja sukulaisten osalta. Kiinnostavasti kyselyyn vastanneista naisista 27,0 % nimesi puolison perehdyttäjäksi, kun miehillä vastaava osuus oli 0 %. Naisilla 25,6 %:lla perehdytykseen osallistuivat isovanhemmat ja 22 %:lla sukulainen / muu perheenjäsen (Taulukko 1).

Molempina kyselyvuosina enemmistö kalastuskortin haltijoista oli sukupuolesta riippumatta perehdyttänyt tai opettanut muita ihmisiä kalastamiseen. Naiset olivat miehiä harvemmin toimineet tässä roolissa. Omia lapsia tai lapsenlapsia oli opastanut lähes puolet naisista (48,8 %), kun miehistä enemmistö (61,9 %; Taulukko 1).

Sosiaalistumisen ja perehdyttämisen yhteyttä tarkasteltiin tarkemmin multinominaalisen regressiomallin avulla, jossa pyrittiin tunnistamaan tekijöitä, jotka yhdistyivät perhepiirissä tapahtuvaan kalastamisen osaamisen siirtymiseen sukupolvelta toiselle. Vastemuuttuja oli neliluokkainen, eli henkilö joko 1) oli saanut perehdytystä vanhemmiltaan tai isovanhemmiltaan ja välittänyt osaamistaan eteenpäin lapsille tai lapsenlapsilleen, 2) oli saanut perehdytystä, muttei (ainakaan vielä kyselyhetken mennessä) ollut perheellinen tai ollut perhepiirissä välittänyt sitä eteenpäin, 3) ei ollut saanut perehdytystä vanhemmilta tai isovanhemmilta, mutta oli välittänyt muualta opittua eteenpäin (perheellisenä) lapsilleen tai lapsenlapsille, 4) ei ollut saanut perehdytystä eikä ollut perehdyttänyt itse omaa jälkipolvea. Mallissa selittävinä muuttujina päävaikutuksina olivat sukupuoli (0 = mies, 1 = nainen), syntymävuosikymmen (1960-luku tai sitä ennen, 1970-luku, 1980-luku, 1990-luku, 2000-luku), sekä alle 18-vuotiaiden henkilöiden lukumäärä taloudessa.

Edellä mainitun tilastollisen mallin pseudoselitysaste oli kohtalainen (Nagelkerke $r^2 = 0,405$), ja tukea sai tuloksista tilastollinen hypoteesi, jonka mukaan sukupuolella, ikäluokalla ja asutokunnan koostumuksella oli toisistaan riippumatta yhteyttä siihen, missä määrin henkilö on saanut ja harjoittanut perehdytystä kalastamiseen. Perhepiirissä sukupolvelta toiselle tapahtuva osaamisen siirtämiseen olivat yleisemmin (enemmän, pitempään) osallistuneet vanhemmat sukupolvet (erit. 1960-luvulla syntyneet suhteessa nuorempiin), ja tällaista siirtämistä on tapahtunut sitä todennäköisemmin, mitä enemmän lapsia taloudessa kyselyhetkellä oli. Näistä tekijöistä (ml. siitä onko lapsia ollenkaan) riippumatta miehet näyttävät naisia todennäköisemmin ($OR_M = 2.032$) kuuluvan edellisiltä sukupolvilta perhepiirissä kalastusperehdytystä saaneisiin ja sitä itse perhepiirissä myös tarjonneisiin.

Taulukko 1. Kalastamiseen perehtyminen ja perehdyttäminen vuoden 2025 aineistolla painotettuna sukupuolittain ja alueelliset kalastajamäärien erot huomioiden kalastuskortin haltijoiden perusjoukkoon. Perehdyttämistä kysyttiin yksityiskohtaisemmin vuonna 2025.

	v. 2018 nainen n=529	v. 2018 mies n=5 165	v. 2025 nainen n=3 995	v. 2025 mies n=651	Eron til. merkitsevyys (2-suunt.)	Til. Merkitseviä selittäjiä (mallissa: asuinmaakunta, vuosi, sukupuoli, vuosi x sukupuoli)	Nagelkerke r ²
Aloitusikä, mediaani (vuotiaana)			6	5			
Väh. 18-vuotiaana kokeillut/aloittanut (%)			12,1	1,5			
Opetellut yksin	4,8	11,1	6,8	17,1	***	Sukupuoli, vuosi	0,03
Perehdyttämiseen (itselle) ollut mukana:							
Äiti (%)	14,2	6,1	19,3	9,5	***	Asuinmaakunta, sukupuoli, vuosi	0,09
Isä (%)	65,2	70,0	65,6	74,5	***	Synnyinvuosikymmen, sukupuoli	0,01
Puoliso (%)			27,2	0,0	***		
Isovanhempi tai -vanhemmat (%)			25,5	30,3	*		
Sukulainen/muu perheenjäsen (%)			22,0	26,9	**	Synnyinvuosikymmen	0,02
Tuttu harrastaja (%)	5,1	9,0	5,9	13,5	***	Vuosi	0,02
Joku muu (%)	4,0	1,9	2,5	2,7		Sukupuoli, sukupuoli x vuosi	0,02
On itse ollut mukana perehdyttämässä:							
Ylipäätään (%)	76,9	91,4	74,5	93,4	***	Asuinmaakunta, sukupuoli, vuosi, synnyinvuosikymmen	0,14
omille lapsille tai lapsenlapsille (%)	50,7	61,9	48,6	62,2	***	Asuinmaakunta, sukupuoli, vuosi, synnyinvuosikymmen	0,26
puolisolle (%)			15,3	44,2	***		
samassa kotitaloudessa asuvalla/asuneenne muulle ihmiselle (%)	20,6	31,3	8,3	14,7	***	Sukupuoli, vuosi, synnyinvuosikym- men	0,14
muuta ihmisiä oman kotitalouden ulkopuolelta (%)	30,4	46,2	33,2	51,8	***	Sukupuoli, synnyinvuosikymmen	0,07

* Sukupuolekseen "Muu tai ei halua sanoa" ilmoittaneita vastaajia oli niin vähän, ettei heidän osaltaan voida luotettavasti määrittää osuuksia.

Harvinaista oli tulosten mukaan siis se, että henkilö välittää kalastusosaamista perhepiirissä lapsille tai lapsenlapsille ilman, että sitä on itse saanut lainkaan perehdytyksen kautta omilta vanhemmilta tai isovanhemmilta. Sukupuolten välillä eroa ei tämän välitysmekanismiin toimijoina havaittu. Enemmän tällaista sukupolvelta eteenpäin siirtoa tapahtui talouksissa, joissa on enemmän alle 18-vuotiaita henkilöitä. Huomattavasti todennäköisemmin kuin nuoremmat, tällaista osaamisen siirtoa olivat toteuttaneet varttuneempien sukupolvien kalastajat (esim. 1960-luvulla syntyneet kalastajat: $\text{Exp}(B) = 150.9 \rightarrow 1990: \text{Exp}(B) = 8.457$).

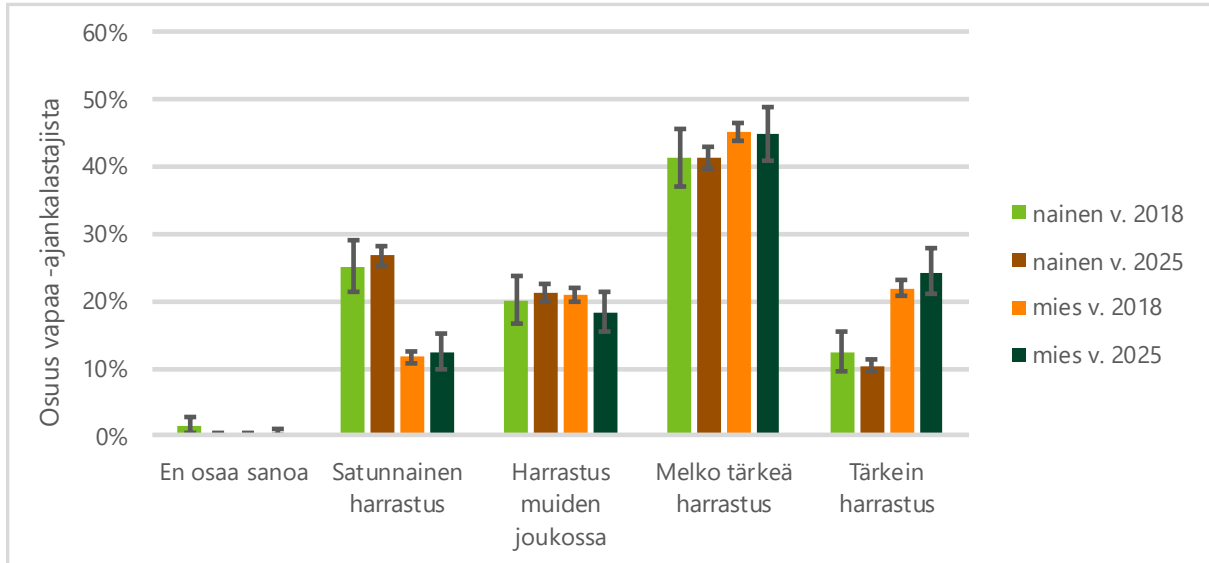
Jatkoimme analysointia logistisella regressioanalyysillä, jossa selitimme kunkinlaisen perehdyttäjän läsnäolon tai itse perehdyttäjänä toimimisen (vaste) yhteyttä alueellisiin piirteisiin (asuinmaakunta), ikään, sukupuoleen, mittaajajankokoaan (vuosi) sekä vuoden interaktioon sukupuolen kanssa. Tulokset tuovat esille sen, että nämä muuttujat selittivät vain pieneltä osin ilmiötä (Taulukko 1).

Kyselyvastaajan sukupuolella oli muista mallin selittävästä muuttujista riippumatta yhteyksiä siihen, ketkä olivat osallistuneet hänen perehdyttämiseensä, sekä siihen, ketä hän oli itse perehdyttänyt. Yksinopettelua oli vuonna 2025 suhteellisesti enemmän mitä vuonna 2018, ja kyselyvuodesta riippumatta tätä oli enemmän miehillä kuin naisilla. Äiti oli perehdyttäjänä erityisen usein Kainuussa ja Lapissa, ja kaiken kaikkiaan erityisen usein naisille. Isä oli miehillä naisia useammin osallistunut perehdyttämiseen, ja sukupuolesta riippumatta isä oli nuoremmilla kyselyvastaajilla ollut varttuneempia vastaajia useammin perehdyttämässä mukana. Tuttu harrastaja oli perehdyttäjänä vuonna 2025 useammin mitä 2018, ja ”joku muu” perehdyttäjänä erityisen usein naisille vuonna 2018.

Perehdyttäjänä toimiminen vaihtelee jonkin verran vapaa-ajankalastajien asuinmaakunnittain, eniten sitä aineiston mukaan tehtiin Kanta-Hämeessä, ja vähiten Helsingin ja ympäröivän Uusimaan alueella. Kaiken kaikkiaan vähemmän perehdyttämiseen osallistuivat muiden muuttujien roolia tilastollisessa mallissa kontrolloitaessa vuoden 2025 kyselyvastaajat, naiset sekä nuorempien ikäluokkien (synnyinvuosikymmenten) kyselyvastaajat. Useimmin omia lapsia tai lastenlapsia opastivat Kainuun, Kanta-Hämeen ja Keski-Pohjanmaan kyselyvastaajat sekä ylipäätään varttuneemmat vastaajat. Muita kuin samassa kotitaloudessa asuvia tai asuneita henkilöitä olivat opastaneet vuoden 2018 kyselyvastaajat, vuodesta riippumatta miehet, sekä ylipäätään nuoremmat kyselyvastaajat.

3.2. Kalastuksen tärkeys

Vuosien 2018 ja 2025 kyselyissä otoksen kalastuskortin luvanhaltijoille esitettiin kysymys, ”*Miten tärkeää sinulle on kalastusharrastus?*”. Sukupuolesta riippumatta yleisin vastaus siihen oli molempina vuosina ”Melko tärkeää” (Kuva 1). Vastausten jakautuminen eri tärkeysluokkiin on säilynyt sukupuolittain tarkasteltuna liki samoina molempina vuosina – naisilla vain harvinaisen ”En osaa sanoa”-vastausten osuus on entisestään pienentynyt ($Z = 3,598$; $P(2\text{-suunt.}) < 0,001$). Naisten ja miesten kysymykseen antamien vastausten välillä on sen sijaan ollut vuodesta riippumatta samantapaisia eroja – suuremmalle osalle naisista kuin miehistä vapaa-ajankalastus on heidän itsensä kuvailemana satunnainen harrastus, ja pienemmälle osalle naisista kalastus on tärkein vapaa-ajanaktiviteetti (Kuva 1).

Kuva 1. Kalastamisen tärkeys vapaa-ajanaktiviteettina sukupuolittain. Otoskoot (kuvassa) naisia (2018) = 529, naisia (2025) = 3 995, miehiä (2018) = 5 165, miehiä (2025) = 651.

Koettu kalastamisen tärkeys näyttää multinomiaalisen regressioanalyysin mukaan vaihtelevan jonkin verran asuinmaakunnittain, iän ja kalastamisen aloitusiän ja sukupuolen mukaan, mutta eroa ei vuosien välillä ylipäätään, eikä naisten kesken vuosien välillä, havaittu. Kaikkein tärkeimmäksi harrastukseksi kalastamisen nimesivät muista mallin selittävistä muuttujista riippumatta miehet, sekä ylipäätään kyselyvastaajat, jotka asuivat Lapin maakunnassa (vähiten Helsingissä ja Uusimaalla), ja ne, jotka olivat aloittaneet kalastamisen nuorempana. Sen sijaan "Satunnaisesti harrastukseksi" kalastus koettiin muita maakuntia useammin Uusimaalla ja Päijät-Hämeessä asuvilla henkilöille, naisille, ja korkeammassa iässä kalastamisen aloittaneille. Malli selitti kuitenkin näiden muuttujien avulla vain pienen osan vastemuuttujan eli koetun tärkeyden vaihtelusta aineistossa (pseudoselitysaste Nagelkerke = 0,074).

Myöhemmin tässä raportissa käsittelemme myös kalastustapojen, kalastamisen esteiden ja motivaation, tiedonvaihdon ja tulevaisuuden kalastamisaikojen mahdollista yhteyttä koettuun kalastamisen tärkeyteen (ks. kappaleet 3.3 ja 3.5–3.9).

3.3. Kalastustavat

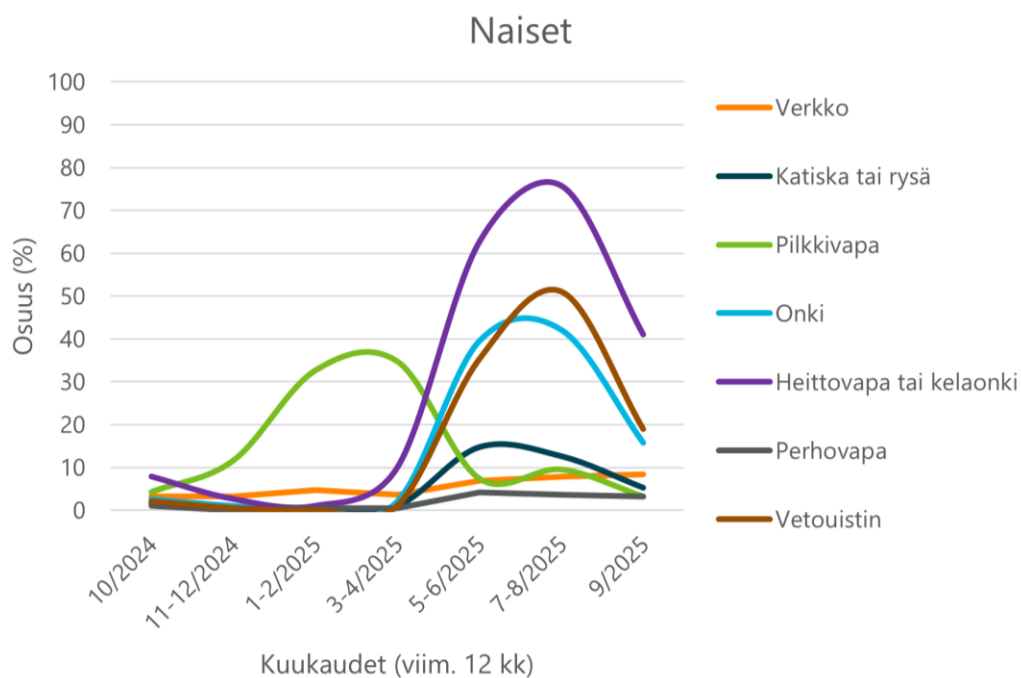
Kalastonhoitomaksun vuonna 2018 ja/tai 2025 suorittaneiden naisten kalastustavat painottuivat osallistumisosuuden ja ajankäytön suhteen heittovavalla tai kelaongella tapahtuvaan kalastamiseen ja vetouisteluun, osallistumisosuuden suhteen myös ongintaan (Taulukot 2–3, Kuva 2).

Vuonna 2025 onkiminen oli kaikkina kesäajan kuukausina yleisempää naisilla kuin miehillä. Sen sijaan heittovavalla tai kelaongella kalastaminen ei naisilla ollut yhtä yleistä – eikä etenkin loppusyksystä. Perhokalastus oli naisilla vähemmän yleistä koko toukokuusta elokuulle ulottuvan ajanjakson. Vetouistelu oli niin ikään naisille harvinaisempi kalastustapa, mutta sen kuukausittaisessa ajoittumisessa ei havaittu sukupuolten välillä eroja. Muiden kalastustapojen osalta eri sukupuolten edustajien kalastaminen ei poikennut toisistaan (Taulukko 2).

Jatkoimme kuhunkin kalastusmuotoon osallistumisen tarkastelemista tilastollisen mallilla, jossa selitimme ylipäätään ko. kalastusmuodon harjoittamista alueellisilla piirteillä (kyselyyn

vastanneen asuinmaakunnalla), kyselyvuodella (2018 tai 2025), sukupuolella, ikäluokkien piirteillä (synnyinvuoden mukaisella vuosikymmenellä), kyselyvuoden ja sukupuolen yhdysvaikutuksella, sekä koetulla kalastamisen tärkeydellä harrastuksena. Tulosten mukaan sukupuolten välillä oli eroja kyselyvuodesta ja muista malliin sisällytetyistä muuttujista riippumatta kalastustapojen harjoittamisessa onkimisessa, heittovavalla tai kelaongella kalastamisessa, vetouistelussa, verkkokalastuksessa, katiskalla tai rysällä pyydystämisessä, sekä perhokalastuksessa. Naisille oli miehiä yleisempää osallistua kalastamiseen ongella, verkoilla ja katiskalla tai rysällä riippumatta muista malliin sisällytetyistä muuttujista, kuten kalastamisen tärkeydestä ja muista niitä selittävästä muuttujista (Taulukko 2).

Vuosien välillä tapahtui useimpien kalastustapojen suosiossa muutoksia, mutta ne olivat riippumattomia esimerkiksi sukupuolesta. Niin naisissa kuin miehissäkin vapavälineillä kalastus oli sitä yleisempää, mitä nuorempi henkilö oli, ja vastaavasti ns. seisovia pyydyksiä käytettiin sitä useammin, mitä varttuneempi henkilö oli. Monen kalastusmuodon harjoittamisen yleisyys vaihteli myös henkilön asuinmaakunnan mukaan sukupuolesta riippumatta. Kaiken kaikkiaan mallien kyky selittää osallistumista valituilla muuttujilla oli rajallinen (Nagelkerke r^2 pieni, Taulukko 2).

Kuva 2. Naisten osallistumisosuudet eri kalastusmuotoihin eri vaiheissa vuotta 2024–2025.

Taulukko 2. Kalastonhoitomaksun luvanhaltijoiden osallistuminen sukupuolittain eriteltynä eri välineillä tapahtuvaan kalastukseen vuosina 2018 ja 2025. Esitetyt osuudet ovat painotettuja.

	Osallistui 2018 (%)		Osallistui 2025 (%)		Tilastollinen malli (selittäjinä: asuinmaakunta, sukupuoli, synnyinvuosikymmen, vuosi, sukupuoli x vuosi, kalastamisen tärkeys)	Nagelkerke r^2
	Nainen n=529	Mies n=5165	Nainen n=3995	Mies n=643		
Ongella	57,1	51,6	51,0	42,0	Asuinmaakunta, sukupuoli, vuosi, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,04
Heittovavalla tai kelaongella	81,0	90,8	86,5	90,5	Asuinmaakunta, sukupuoli, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,06
Pilkkivavalla	55,3	55,4	49,0	51,4	Asuinmaakunta, vuosi, kalastamisen tärkeys	0,15
Vetouistelemalla	56,1	69,2	55,3	65,5	Asuinmaakunta, sukupuoli, vuosi, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,10
Verkoilla	34,6	31,3	21,0	21,6	Asuinmaakunta, sukupuoli, vuosi, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,14
Katiskalla tai rysällä	27,0	24,8	23,5	20,7	Asuinmaakunta, sukupuoli, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,07
Perhovavalla	8,3	19,6	7,2	16,5	Asuinmaakunta, sukupuoli, vuosi, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,12

Taulukko 3. Vuoden 2025 kalastamisen tyypillinen vuosittainen ajankäyttö ja kauden ajoittuminen naisilla ja miehillä pyyntimuodoittain.

	Ko. tavalla kalastaneilla tyypillinen ajankäyttö vuodessa		Til. ero osuuksissa yksittäisinä kuukausina kalastaneiden osuuksissa P(2-suunt.) <0,05 *
	Nainen md- päivää	Mies md-päivää	
Ongella	1–4 päivänä	1–4 päivänä	5/2025–9/2025
Heittovavalla tai kelaongella	5–9 päivänä	≥10 päivänä	10/2024–12/2024
Pilkkivavalla	1–4 päivänä	1–4 päivänä	ei eroa
Vetouistelemalla	1–4 päivänä	5–9 päivänä	ei eroa
Verkoilla	5–9 päivänä	5–9 päivänä	ei eroa
Katiskalla tai rysällä	5–9 päivänä	5–9 päivänä	ei eroa
Perhovavalla	1–4 päivänä	5–9 päivänä	5/2025–8/2025

* = Riippumattomien otosten osuuksien testi (Wald)

3.4. Kalastusaktiivisuus ja -osallistuminen

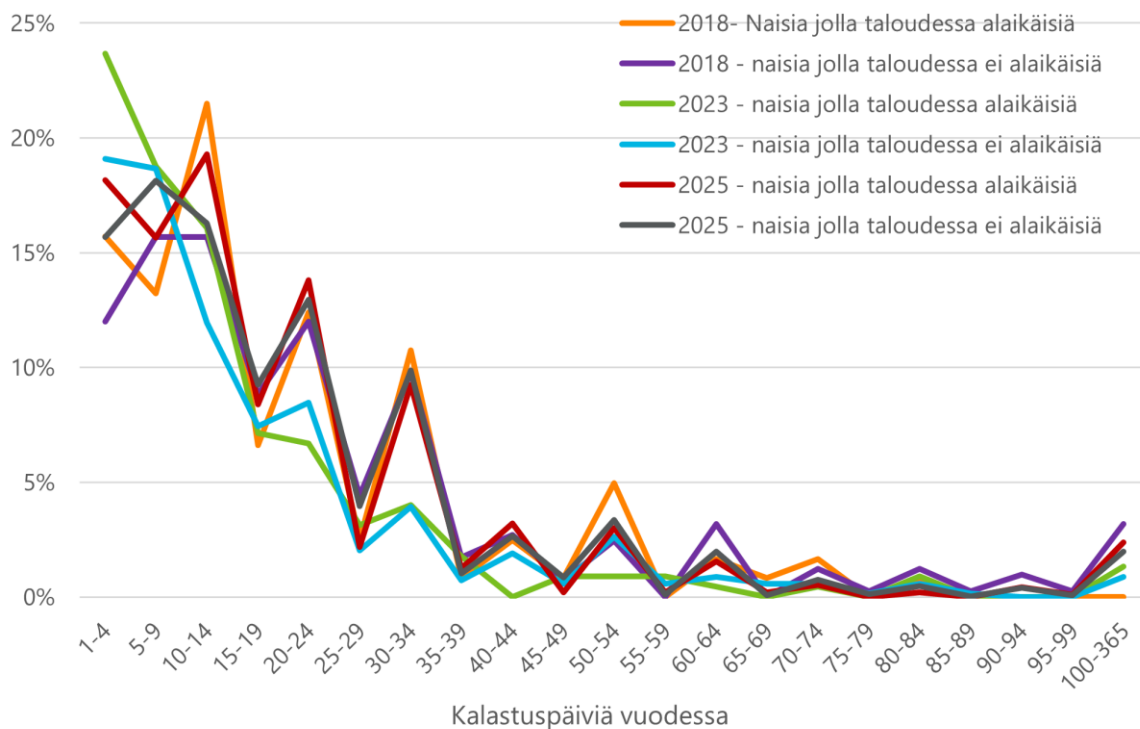
Kalastonhoitomaksun suorittaneista naisista on useilta vuosilta olemassa tietoa siitä, miten monena päivänä vuodessa he ovat oman arvionsa mukaan kalastaneet vapaa-ajallaan Suomessa.

Vuoden 2018 VAPRO-kyselymme vastanneet naiset (kalastaneiden n = 529) olivat keskimäärin kalastaneet 23 päivänä viimeisen vuoden aikana. Ajankäyttöjakauman vinous huomioiden mielekkäämpää on kuvata tyypillistä ajankäyttöä mediaanilla, joka oli 15 (95 % lv. 12–15) kalastuspäivänä vuodessa. Samaan kyselyyn vastanneilla miehillä (n = 5 165) kalastusaktiivisuus

oli tyypillisesti naisia suurempaa (kalastuspäiviä keskim. 26 päivänä, mediaani 20 päivänä). Ero kalastuspäivien määrän mediaaneissa näkyy kalastaneiden miesten ja naisten välillä otoksessa myös erikseen vertailtuna 1970-, 1980- ja 1990-luvulla syntyneillä vastaajilla.

Vuoden 2023 kyselyn vastaajilla oli tyypillisesti ylipäätään vähemmän kalastuspäiviä vuodessa kuin edellä mainitussa kyselyssä viisi vuotta aiemmin, mutta sukupuolten välille ei syntynyt juurikaan eroa kalastaneiden nais- ja miesvastaajilla (naisilla 7 (95 % lv. 6–8), miehillä 8 (95 % lv. 8–9). Ikäluokittain tarkasteltuna ainoastaan ikäluokassa 30–39-vuotiailla vastaajilla mediaanit erosivat sukupuolittain (naisilla md = 8, miehillä md = 12; itsen. otosten mediaanitestin $P < 0.001$). Ero voi ilmentää ainakin osin elämäntilanteeseen liittyviä esteitä kalastamiselle: Esimerkiksi asutokunnissa, jossa kalastavan naisen lisäksi asui alaikäisiä henkilöitä (useimmiten omia lapsia), naisista 24 prosentilla kalastuspäiviä oli vuodessa vain 1–4 kun muilla kalastavilla naisilla (asutokunnassa ei alaikäisiä) 1–4 kalastuspäivää oli 19 prosentilla – samantapainen suhteellinen ero näkyy myös muina kyselyvuosina (Kuva 3).

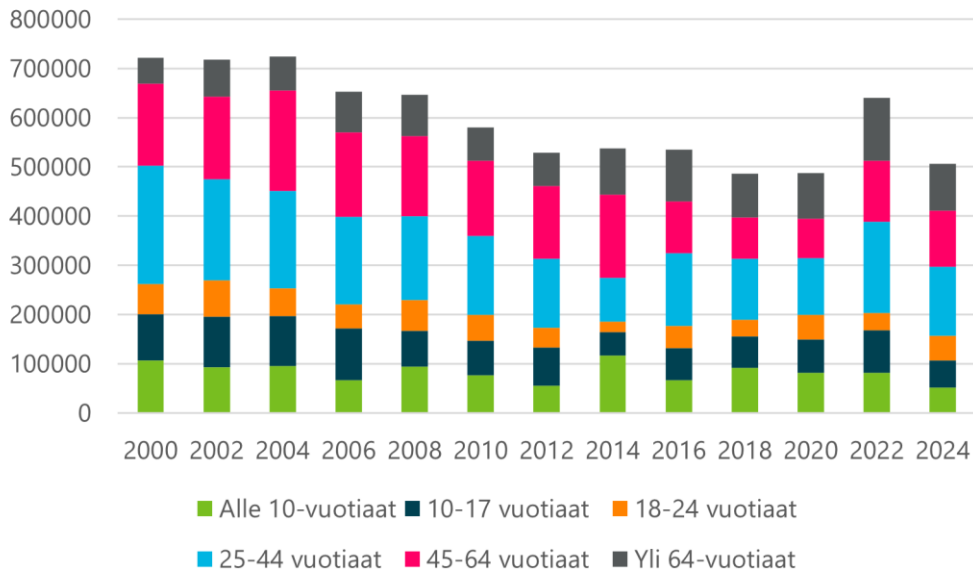
Vuoden 2025 aineiston mukaan sekä naisten että miesten tyypillinen Suomessa vietettyjen kalastuspäivien määrä on vastausaineistossa sukupuolesta riippumatta hieman suurempi kuin vuonna 2023, mutta naisilla pienempi kuin 2018 (v. 2025 naisten keskiarvo = 20, md = 14 (95 % lv. 12–15), kun taas miehillä ka. = 27 ja md = 20 (95 % lv. 15,08–20). Kaikkina kyselyvuosina miehillä oli vastaajien itseraportointien mukaan siis enemmän kalastuspäiviä kuin naisilla, ja merkkejä on siitä, että naisten ja miesten välinen ajankäytön ero on vuosina 2018 ja 2023 ollut pienempi. Esimerkiksi aineistoihin sovitun yleistetyn lineaarisen neg. -bin. -mallin (log-link-funktiolla) mukaan vuoden 2025 sukupuoli x vuosi -yhdysvaikutus oli tilastollisesti merkitsevästi suurempi (OR > 1.149; $P < 0.05$) suhteessa aiempien mittausvuosien tasoon.

Kuva 3. Vuosittaisten kalastuspäivien lukumäärän jakautuminen kalastonhoitomaksun suorittaneille naisilla vuosina 2018, 2023 ja 2025. Kuvassa on eroteltuna taloudet sen suhteen, onko niissä aikuisen tai aikuisten lisäksi myös alaikäisiä henkilöitä.

3.4.1. Vapaa-ajankalastustilasto ja kalastavat naiset

Parillisia vuosia koskien julkaistava Luonnonvarakeskuksen vapaa-ajankalastustilasto tarjoaa kansallisesti kattavaa tietoa vapaa-ajankalastuksesta, ja tilaston otanta kattaa myös kalastajat, jotka eivät ole lunastaneet kalastonhoitomaksua. Tässä kalastavia naisia tarkastellaan vapaa-ajankalastustilaston, ja asuntokunnissa tapahtuvan kalastamisen näkökulmasta. Kalastajiksi lasketaan ne suomalaisten asuntokuntien henkilöt, jotka ovat vuoden aikana vähintään kerran eli yhtenä päivänä kalastaneet, tai ohjanneet venettä toisen henkilön kalastaessa.

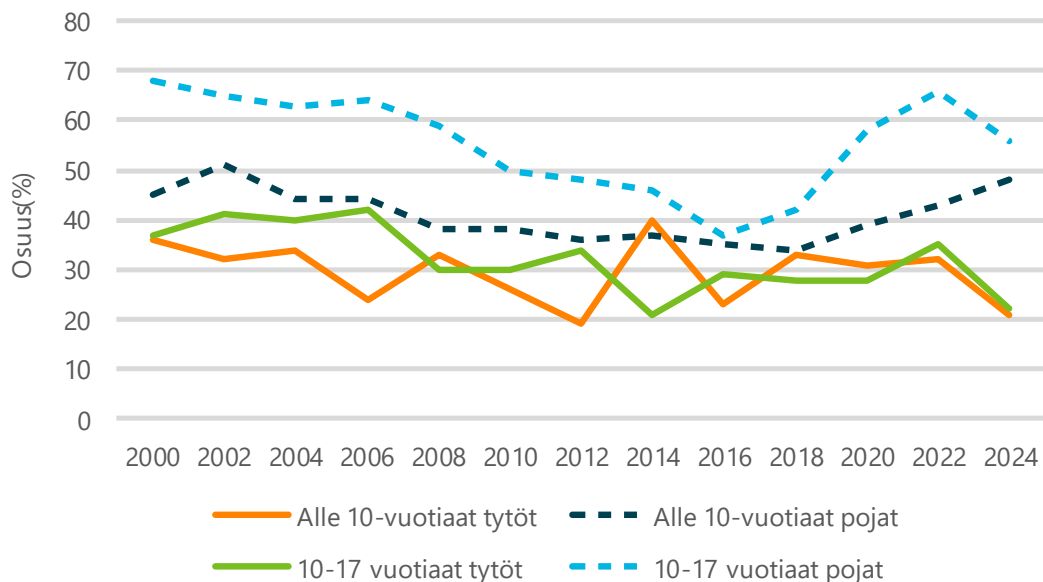

Kuva 4. Kalastavien naisten lukumäärä väestössä vuosina 2000–2024.

Miehiin verrattuna suomalaisista naisista huomattavasti pienempi osuus kalastaa. Vuonna 2024 suomalaisista naisista kalasti 18 % (506 000 hlö) ja miehistä 41 % (1 111 000 hlö). Vapaa-ajankalastajien määrä laski 2000-luvun alkupuolella (naisten osalta suhteessa enemmän kuin miesten). Vuoden 2010 jälkeen vapaa-ajankalastajien määrä pysyi kohtalaisen vakaana vuoteen 2022 asti, jolloin sekä kalastavien naisten että miesten määrä kasvoi selvästi. Vuonna 2024 kalastajamäärät notkahtivat, naisten osalta noin vuotta 2022 edeltävälle tasolle. Alueellisiin arvioihin kalastavien naisten osuuksista väestöstä liittyy koko maan tasoa merkittävämpää epävarmuutta. Tulokset kuitenkin viittaavat siihen, että etenkin Ahvenanmaalla, Varsinais-Suomessa, Keski-Suomessa, Savossa ja Pohjois-Karjalassa keskimääräistä suurempi osuus naisista kalastaa. Harvinaisempaa naisten kalastus vaikuttaisi olevan Uudellamaalla, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä ja Pohjanmaalla. Lapissa asuvien kalastavien naisten osuus on samalla tasolla kuin keskimäärin koko maassa (18 %), kun taas Lapissa asuvat miehet ovat suhteessa muihin maakuntiin aktiivisimpien kalastajien joukossa. Samoin Pirkanmaalla kalastavien naisten osuus vaikuttaisi olevan huomattavan matala suhteessa miehiin.

Kun tarkastellaan kalastajien osuutta väestöstä ikäryhmittäin, ovat alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret aktiivisin kalastajaryhmä. Vuosina 2014 ja 2018 alle 10-vuotiaista tytöistä kalasti suunnilleen yhtä suuri osuus kuin alle 10-vuotiaista pojista. Vuoden 2018 jälkeen on kalastavien poikien osuus ollut tasaisessa nousussa, kun taas kalastavien tyttöjen osuus väestöstä on laskenut. 10–17-vuotiaat pojat ovat sen sijaan olleet koko 2000-luvun selvästi samanikäisiä tyttöjä aktiivisempia kalastamaan. Tyttöjen ja poikien kalastuksessa näkyy myös selkeä ero, kun siirrytään alle 10-vuotiaiden ikäryhmästä 10–17-vuotiaisiin. Poikien innostus kalastukseen

vaikuttaa teini-ikässä kasvavan, kun taas tyttöjen osalta 10–17-vuotiaista kalastaa yhtä harva, kuin alle 10-vuotiaista. Suhteessa eniten kalastajia on nuorten, 18–24-vuotiaiden naisten joukossa, vuonna 2024 heistä kalasti 24 prosenttia.

Kuva 5. Kalastajien osuus oman sukupuolen ikäluokasta väestössä vuosina 2000–2024.

Kalastonhoitomaksun maksajat ovat kalastajien joukossa vähemmistö, mutta kalastavat naiset lunastavat miehiäkin harvemmin kalastonhoitomaksun. Vuotta 2024 koskevassa vapaa-ajan kalastustilaston tiedonkeruussa kalastonhoitomaksun lunastaneista (189 000 DVV:n tunnista-maa naista ja miestä) noin 22 000 oli naisia (7 % vuonna 2024 kalastaneista 18–64-vuotiaista naisista) ja 166 000 oli miehiä (25 % vuonna 2024 kalastaneista 18–64-vuotiaista miehistä).

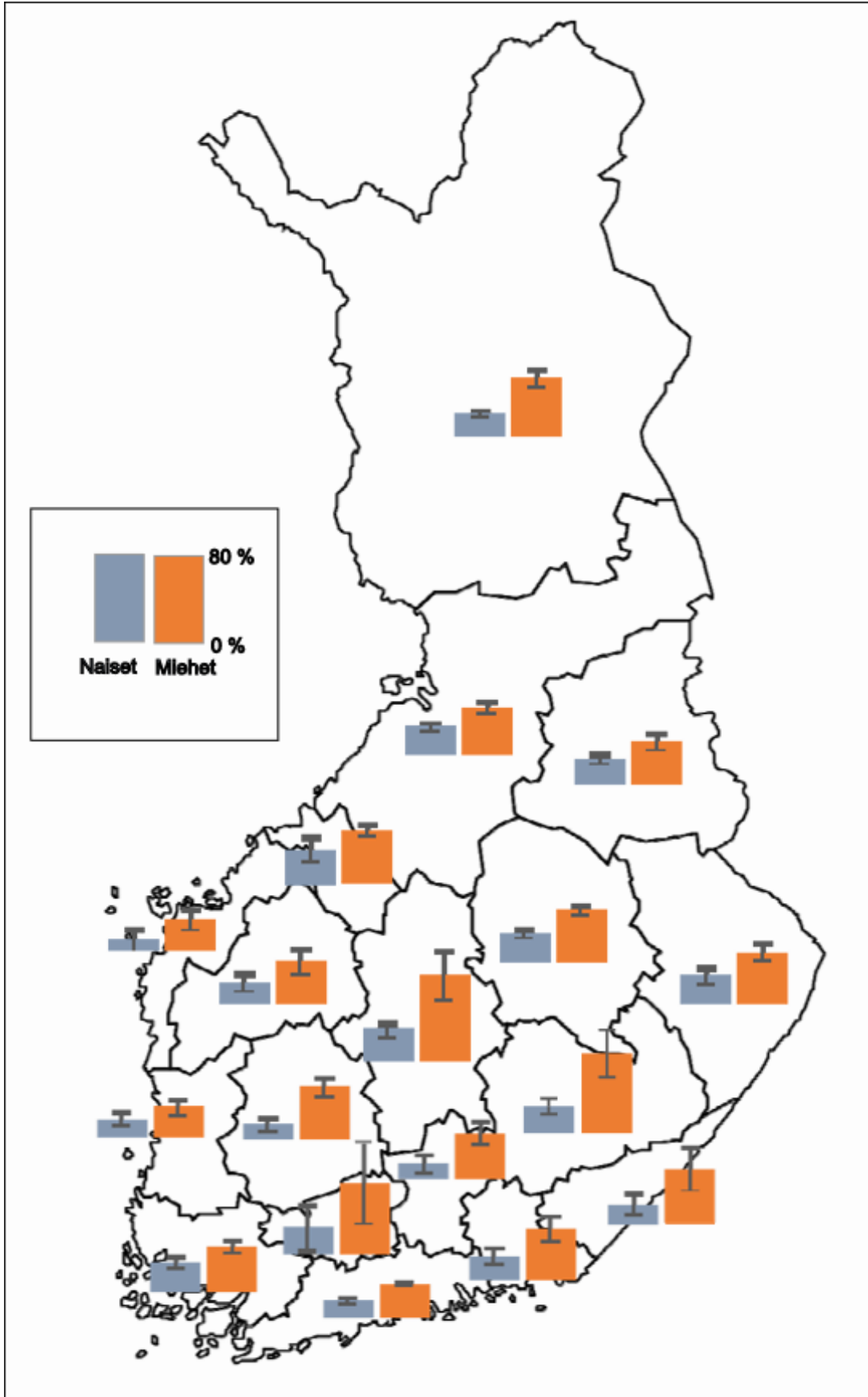
Taulukko 4. Vapaa-ajankalastajat asuntokunnissa vuonna 2024.

	Osuus kalastaneista naisista	Osuus kalastaneista miehistä
Yksin asuvat kalastajat	10 %	19 %
Asuntokunnassa ≥ 2 kalastajaa, vain naisia tai miehiä	13 %	43 %
Asuntokunnassa kalastavia naisia ja miehiä	77 %	38 %

Runsaat kolme neljännestä kalastavista naisista kuului asuntokuntiin, joissa asuu myös kalastavia miehiä. Asuntokunnat, joihin kuuluu vain kalastavia naisia ovat huomattavan harvinaisia verrattuna asuntokuntiin, joissa on myös kalastavia miehiä. Yhden henkilön asuntokunnissa miehet olivat selvästi naisia aktiivisempia kalastajia. Useamman kalastavan naisen/miehen asuntokunnissa kalastuspäivien määrässä ei eroa ollut. Kalastustavoissa oli naisten ja miesten välillä eroja (Liite 1).

Taulukko 5. Keskimääräiset kalastuspäivät per asuntokunnassa kalastanut henkilö vuonna 2024.

	Naiset	Miehet
Asuntokunnat, joissa vain yksi kalastaja	9,35	25,96
Asuntokunnassa ≥ 2 kalastajaa, vain naisia tai miehiä	8,54	8,43
Asuntokunnassa kalastavia naisia ja miehiä	8,38	

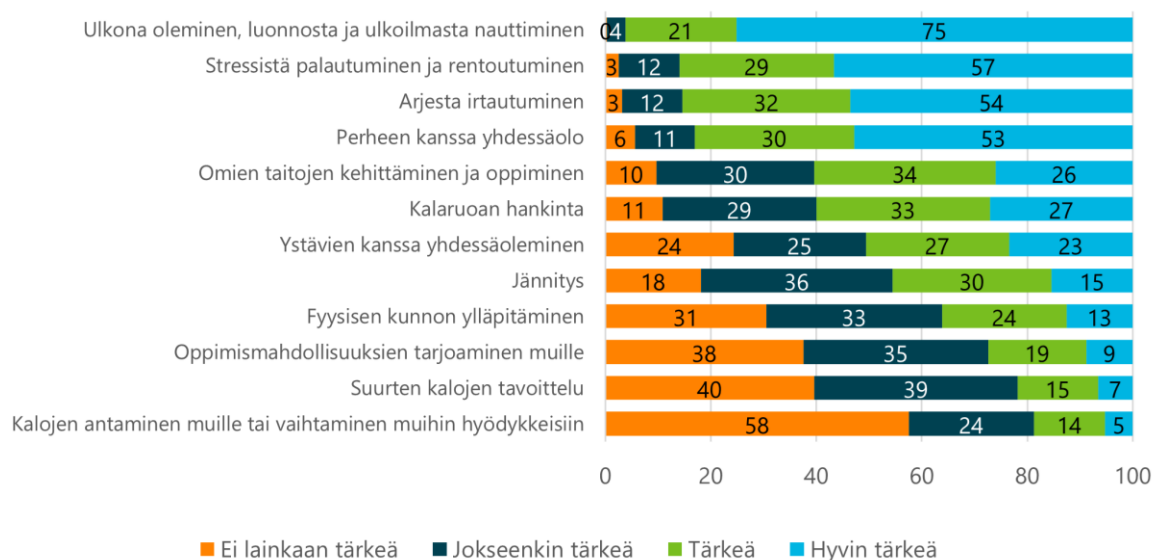
Kuva 6. Kalastaneiden henkilöiden osuus väestössä sukupuolittain vuonna 2024.

3.5. Motivaatio

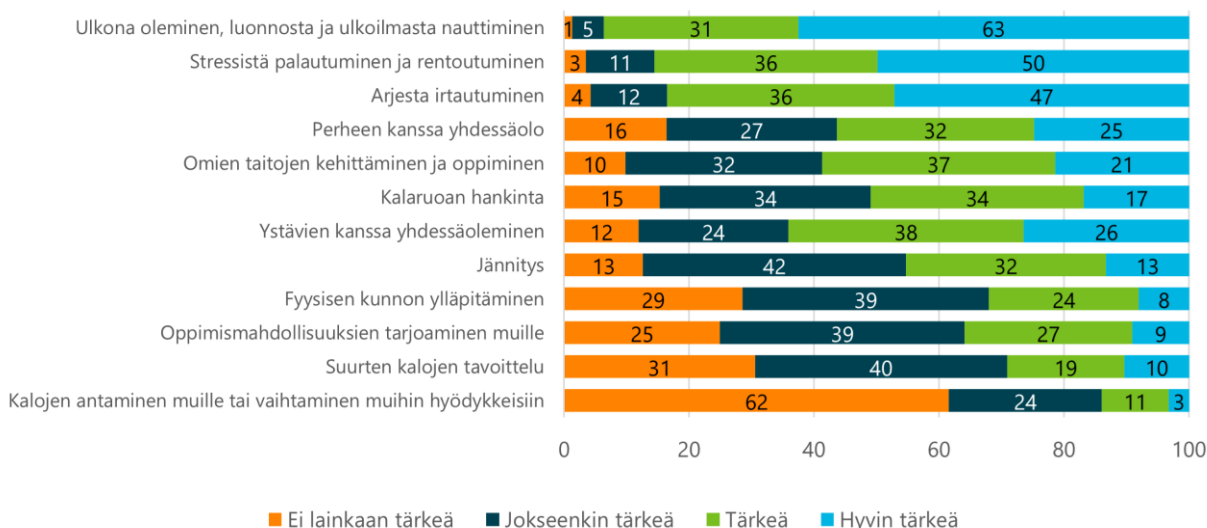
Vuoden 2025 kysely kalastonhoitomaksun suorittaneille sisälsi aiemmista kyselyistä poiketen kysymysosion koskien kalastamisen motivaatiota. Tulosten mukaan erityisen usein vapaa-ajankalastajille tärkeä tai hyvin tärkeä syy kalastaa liittyi ulkona olemiseen ja luonnosta nauttimiseen – sukupuolesta riippumatta (Kuvat 4 ja 5). Tärkeitä syitä yhteisesti olivat myös stressistä palautuminen, rentoutuminen ja arjesta irtautuminen – naisille vielä miehiäkin tärkeämpinä. Kalastaminen näyttää siis olevan ennen muuta hyvinvoinnin ja etenkin mielialan kohentaja monille kalastonhoitomaksun suorittaneille vapaa-ajankalastajille. Sen sijaan kyselyn kattamista syistä niukka enemmistö vastaajista ei nähnyt ”kalojen antaminen muille tai vaihtaminen muihin hyödykkeisiin” sukupuolesta riippumatta lainkaan tärkeänä, ja vain ani harva näki sen hyvin tärkeänä.

Suurimmat sukupuolten väliset erot kalastamisen syiden tärkeydessä yleisellä tasolla ilmeni vastauksissa koskien kalastamista perheen kanssa yhdessäolona. Useammalle naisista tämä oli erityisesti merkityksellistä tai hyvin merkityksellistä. Sen sijaan miehille ystävien kanssa yhdessäolo oli naisia useammin jonkinasteisen merkityksellinen ja useammin tärkeä syy. Naisilla selvästi miehiä harvemmin tärkeitä syitä kalastaa olivat kalastamisen tarjoamat oppimismahdollisuudet tai suurten kalojen tavoittelu (saavutukset).

Kiinnostavaa on näiden yksilöityjen syiden tärkeyden suhde ylipäätään koettuun kalastamisen tärkeyteen vapaa-ajanaktiviteettina – näiden tekijöiden ristiin tarkastelu antaa näkymän siihen, mitkä seikat kalastamisessa koetaan mielekkäiksi silloin, kun sitä harjoitetaan satunnaisesti / toimintaa ehkä vasta aloitellaan, tai kun se on jo todella tärkeäksi koettu osa vapaa-ajankäyttöä ja elämää. Kiinnostavaa on myös se, miten sukupuolittuneita ilmiöitä nämä ovat.

Kuva 7. Kalastamisen motivaatiotekijöitä kalastonhoitomaksun suorittaneille naisille vuonna 2025. Aineisto on painotettu vastaamaan naisten perusjoukkoa Manner-Suomessa.

Kuva 8. Kalastamisen motivaatiotekijöitä kalastonhoitomaksun suorittaneille miehille vuonna 2025. Aineisto on painotettu vastaamaan miesten perusjoukkoa Manner-Suomessa.

Vertailumme ”ääripäiden” eli satunnaisesti harrastukseen tai tärkeimmäksi kalastamisen kokevien naisten välillä viittasi siihen, että tärkeimpinä pidetyt syyt kalastaa näyttävät olevan sinänsä paljolti samoja, mutta syiden tärkeys korostuu entisestään kalastamista ylipäätään hyvin tärkeänä aktiviteettina kokeville naisille (Taulukko 6). Sama tulkinta pätee muihinkin syihin. Vähiten kalastuksen keskeisemmäksi muuttumisen myötä näyttää muuttuvan perheen kanssa yhdessäolon tärkeyden kokeminen kalastamisen osana (79,1 % -> 83,7 %).

Satunnaisesti harrastukseksi kalastamisen määrittelevien naisten ja miesten välillä havaittiin joitakin eroja – naiset kokivat ulkona olemisen ja luonnosta nauttimisen sekä perheen kanssa olemisen useammin tärkeäksi tai hyvin tärkeäksi kuin miehet, samoin naiset kokivat tärkeämmäksi myös kalaruoan hankinnan.

3.6. Itsearvioidut esteet kalastamiselle

Kyselytutkimuksissamme käsitellyt kalastamisen rajoitteet tai esteet ovat aiheuttaneet joko kokonaisia välivuosia, tai vähentäneet kalastamisen harjoittamista muutoin.

Vuoden 2018 kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin, ”*Onko sinulla koskaan tullut kalastuksen aloittamisen jälkeen välivuotta tai -vuosia, jolloin ette kalastanut lainkaan?*”, ja kysyttiin tarkemmin myös mahdollisen välivuoden ajankohtaa. Kyselyyn vastanneista naisista (n=529) lähes neljänneksellä (23,3 %) oli kyselyhetken mennessä sellaisia ollut, ja miehistä (n = 5 165) niitä oli ollut samantasoisesti, 24,4 %:lla; Riippumattomien otosten testi; $Z = -0,604$; $P > 0,05$). Kysyttäessä välivuosien syistä naiset toivat miehiä todennäköisemmin esille perhesyyt (naisilla 19,6 % yhtenä tai ainoana syynä; miehillä 12,5 %), kun taas miehet työn tai opiskelun (naisilla 37,8 %, miehillä 42,5 %). Edellä kuvatut naisten ja miesten osuudet eroavat toisistaan (Fishers exact test; P (2-suunt.) < 0.001). Tarkastelussa ei siis huomioitu sitä, miten paljon vastaajilla oli kalastusvuosia takanaan (eli mahdollisuuksia välivuosiin).

Vuoden 2025 kyselyssä tiedusteltiin paitsi edellä kuvatulla tavalla välivuosien pitämistä, myös kartoitettiin yksityiskohtaisemmin kalastamiseen osallistumista vähentäviä tekijöitä.

Välivuotia kalastamisesta oli ollut kyselyyn vastanneista naisista nyt 54,1 prosentilla, eli selvästi todennäköisemmin, mitä vuoden 2018 kyselyn naisilla (Riippumattomien otosten testi; $Z = -13,354$; $P(2\text{-suunt.}) < 0,001$), tai mitä vuoden 2025 kyselyyn vastanneilla miehillä (43,6 %; $Z = 4,98$; $P(2\text{-suunt.}) < 0,001$).

Vain 4,8 prosentilla kalastonhoitomaksun suorittaneista naisista (2025) ei viimeisen 12 kuukauden aikana ollut ollut lainkaan kalastamista vähentäviä tekijöitä (12 tiedustellussa kategoriassa), ja miehillä vastaava osuus oli 3,4 prosenttia ($Z = -1,597$; $P > 0,05$), eli tilastollisia eroja ei tässä suhteessa havaittu. Eroa ei myöskään havaittu sukupuolten välillä niiden henkilöiden osuuksissa, joilla oli itsearvioituna vähintään yksi paljon kalastusta vähentävä tekijä (näitä oli 32,1 prosentilla naisista ja 33,3 % miehistä ($Z = -0,575$; $P > 0,05$)).

Tulosten mukaan sukupuolesta riippumatta työ- tai opiskelukiireet nähtiin yleisimmin ylipäättään – ja muita tekijöitä useammin paljon – vapaa-ajankalastamista vähentävänä (Kuvat 6–7). Toinen niin ikään sukupuolien lähes yhtäläisesti jakama usein kalastamista rajoittava tekijä liittyi kalastuspaikkojen etäisyyteen (matkustusaikaan ja -kuluihin). Yhtäläisen harvoin kalastamista vähensi sukupuolesta riippumatta oma terveys tai vamma.

Suurimmat suhteelliset osuuserot sukupuolten välillä kalastamista rajoittavissa tekijöissä vuoden 2025 aineistossa liittyivät perhesyihin – nimenomaan miesten kalastamista useammin ”hieman” tai ”kohtalaisesti” vähentävänä suhteessa naisiin (Kuvat 9–10). Kun vastaajien ilmoittamaa kalastuspäivien lukumäärän yhteyttä sukupuoleen, kalastamisen tärkeyteen (4-portaisena), edellisten yhdysvaikutukseen, ja kokemukseen rajoittavien tekijöiden merkitykseen (4-portaisena) yleistetyn sekamallin avulla (neg.-bin; log-link), havaittiin kalastamisen tärkeyden tasoilla ($\chi^2=862,98$, $df=3$, $p<.001$) selvä yhteys kalastuspäivien määrään (kun kaikki muut tekijät on kontrolloitu). Sukupuolella ei muista muuttujista riippumatonta yhteyttä kalastuspäivien määrään havaittu ($\chi^2=0,43$, $df=1$, $p=.512$) eikä sitä ollut myöskään tärkeyden ja sukupuolen yhdysvaikutuksella ($\chi^2=4,24$, $df=3$, $p=.237$).

Sen sijaan edellä mainitussa mallissa koetuista rajoittavista tekijöistä kalastusvälineiden hankintakustannuksilla havaittiin yhteys kalastuspäivien määrään ($\chi^2=44,23$, $p<.001$). Samoin myös koetuilla perhesyillä/perhehuolilla ($\chi^2=30,61$, $p<.001$), kalastuspaikkojen etäisyydellä ($\chi^2=42,00$, $p<.001$), kalakavereiden/seuran puutteella ($\chi^2=22,54$, $p<.001$), kalastuslupien hankintakustannuksilla ($\chi^2=33,13$, $p<.001$) ja oman terveydentilan koetulla rajoittavuudella ($\chi^2=10,62$, $p=.014$) oli yhteyttä ilmoitettujen kalastuspäivien määrään. Näistä yhteyksistä kuitenkin vain kalastusta rajoittavaksi tekijöiksi koetut perhehuolet, kalastuspaikkojen etäisyys ja kalakavereiden/seuran puute yhdistyivät tyypillisesti myös vähentävinä tekijöinä henkilön rajoitamaan ajankäyttöön – lopuilla kokemus vähentäviksi koetut tekijät ennustivat enemmän kalastuspäiviä. Rajoittaviksi koetut tekijät ovat siis jonkin verran erilaisiksi koettuja riippuen siitä, miten paljon kalastaa.

Taulukko 6. Kalastamisen syyt tärkeinä tai hyvin tärkeinä kokevien henkilöiden osuudet sukupuolittain vuonna 2025, eroteltuna sen suhteen, onko kalastus henkilölle satunnainen vai tärkein vapaa-ajanaktiviteetti.

	Jos kalastus on satunnainen aktiviteetti		Til. ero	Jos kalastus on tärkein vapaa-ajanaktiviteetti		Til. ero	Til. ero
	Naisilla tärkeää tai hyvin tärkeää %	Miehillä tärkeää tai hyvin tärkeää %	Sukupuolet; P(2-suunt.)	Naisilla tärkeää tai hyvin tärkeää %	Miehillä tärkeää tai hyvin tärkeää %	Sukupuolet; P(2-suunt.)	Naisten kesken; P(2-suunt.)
Ulkona oleminen, luonnosta ja ulkoilmasta nauttiminen	92,7	82,5	***	98,8	96,8	-	***
Perheen kanssa yhdessä olo	79,1	51,3	***	83,7	64,6	***	*
Ystävien kanssa yhdessä oleminen	38,9	36,3	-	63,2	76,6	**	***
Stressistä palautuminen ja rentoutuminen	71,5	63,8	-	96,9	92,4	*	***
Omien taitojen kehittäminen ja oppiminen	38,5	20,0	***	88,0	79,7	*	***
Jännitys	31,4	31,3	-	67,1	57,6	*	***
Fyysisen kunnon ylläpitäminen	17,6	13,8	-	61,8	46,2	***	***
Arjesta irtautuminen	72,2	65,0	-	93,5	91,1	-	***
Oppimismahdollisuuksien tarjoaminen muille	18,3	17,5	-	47,8	53,2	-	***
Kalarioan hankinta	45,1	33,8	*	76,2	65,8	*	***
Kalojen antaminen muille tai vaihtaminen muihin hyödykkeisiin	6,2	6,3	-	40,4	20,3	***	***
Suurten kalojen tavoittelu	14,5	17,5	-	38,0	43,0	-	***
n	1 068	80		416	158		

Välivuosia voitiin tarkastella myös sitä kautta, miten niiden esiintyminen näyttää yhdistyvän siihen, miten tärkeänä henkilö kalastamisen itselleen koki (ks. kappale 3.2). Mitä tärkeämpänä vastaaja harrastusta itselleen piti, sitä enemmän kalastuspäiviä myös tyypillisesti raportoi ($r_s = 0.529$, $P < 0.001$). Tärkeyskategorioiden sisällä (satunnainen, ..., tärkein harrastus) eroja ajankäytössä (kalastuspäivien lukumäärän mediaaneissa) ei sukupuolten välillä kuitenkaan havaittu. Välivuosien pitämisen todennäköisyys kalastamisesta oli sitä suurempi, mitä vähemmän tärkeä harrastus kalastus oli – tämän selittäjän rinnalla vain vastaajan asuinmaakunnalla oli yhteyttä välivuosien pitämiseen (Pirkanmaalla useimmin), mutta sukupuoli, ikä tai kalastamisen aloittamisikä eivät olleet tähän yhteydessä.

3.7. Kalastukseen liittyvät muut aktiviteetit

Vuoden 2018 ja 2025 kyselyyn sisältyi osio, jossa kartoitettiin osallistumista viimeisen 12 kuukauden aikana erilaisiin kalastukseen liittyviin aktiviteetteihin, kuten kalakantojen hoitoon, kalastuksenvalvontaan ja kalastuksen äärellä syntyneiden yhteisöjen (seurat, osakaskunnat jne.) toimintaan.

Osallistumista tarkasteltiin paitsi yleisesti sukupuolten välillä (Taulukko 7), myös ikäluokittain, koska oletettiin, että eri aktiviteettien suosio ja osallistumisedellytykset voivat sen myötä vaihdella.

Kalakantojen hoitomuodoista etenkin hoitokalastukseen osallistuminen oli ylipäätään (Taulukko 7) ja myös liki kaikissa naisten ja miesten ikäluokissa erikseen kyselyn miesvastaajilla yleisempää kuin naisilla: tilastollinen ero otoksen osallistumisosuuksissa havaittiin vuosina 1950–1959 syntyneiden naisten (3 %) ja saman ikäluokan miesten (13 %) välillä, ja vuosina 1980–1989 syntyneiden naisten (2 %) ja miesten (11 %) välillä. Erot kalojen istutukseen osallistuneiden osuuksissa olivat sukupuolittain, ja eri ikäluokissakin tarkasteltuna, varsin pieniä. Elinympäristöjen kunnostukseen osallistumisessa ei ikäluokittain ollut sukupuolten välillä tilastollista eroa.

Kalakantojen arviointia ei vastaajille toimintana määritelty, ja oman arvionsa mukaan siihen osallistui ylipäätään vain ani harva kyselyvastaaja (Taulukko 7). Tilastollinen ero itseraportoidussa osallistumisessa sukupuolten välillä havaittiin vain 1980-luvulla syntyneiden ikäluokassa (naisilla osallistui <1 %, miehistä = 5 %; z-testin P-arvo (2-suunt.) < 0,05). Vielä harvempi ilmoitti toimineensa kalastuksen valvojana – ainoa tilastollinen ero havaittiin 1960-luvulla syntyneiden naisten ja miesten osallistumisen välillä (naiset <1 %; miehet 2 %).

Naiset olivat edellisiin toimintoihin nähden useammin aktiivisia, ja erityisesti vuonna 2018, esimerkiksi kala-aiheisiin tapahtumiin osallistumiseen. Miehet olivat naisia useammin tällaisten tapahtumien kävijöitä lähinnä vain ikäluokassa 1970–1979 syntyneet (naiset 21 %; miehet 31 %; z-testin P (2-suunt.) < 0,05). Myös kalastuskilpailut (määrittelemättä oliko kyse kilpailemisesta vai seuraamisesta) olivat verrattain usein naisten suosima toiminnan muoto: naisten ja miesten välillä ei havaittu osallistumisessa tilastollista eroa missään ikäluokassa. Edellisiä hieman harvemmin naiset osallistuivat osakaskunnan (kalastuskunnan) tapahtumiin tai talkoisiin, mutta osallistumisosuuksissa naisten ja miesten välillä ei ollut eroa missään ikäluokassa.

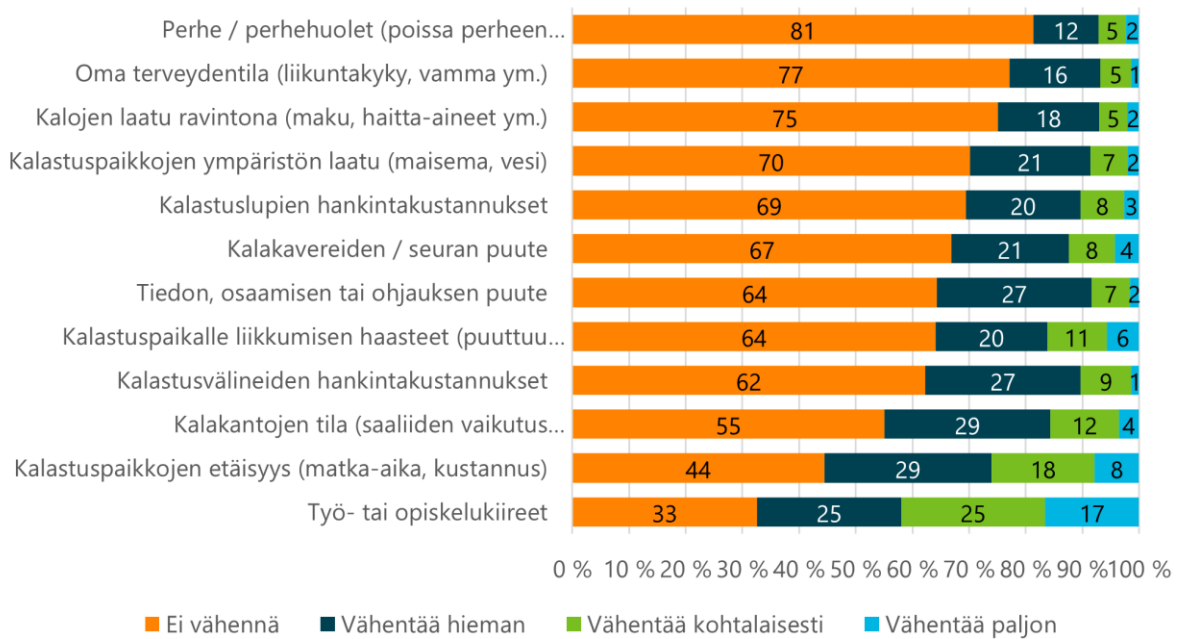
Kaiken kaikkiaan näiden aktiviteettien osallistumisosuuksien vaihtelu yhdistyi logistisen regressiomallin mukaan usein paitsi sukupuoleen, myös vastaajan asuinmaakuntaan sekä kyselyvuoteen (Taulukko 7). Vuoden 2025 osallistumisosuudet olivat muista selittävästä tekijöistä riippumatta jonkin verran pienemmät kuin vuonna 2018 liittyen kalojen istutukseen, kalastusvälineiden valmistamiseen tai korjaamiseen, osakaskunnan tai kalastusseuran tapahtumiin tai talkoisiin osallistumiseen, sekä kala-aiheisiin tapahtumiin osallistumiseen. Kalastuskilpailut olivat ainoita aktiviteetteja, joissa vastaajan synnyinvuosikymmenellä oli tilastollisesti merkitsevä yhteys osallistumiseen (ylipäätään) edellä mainittujen muiden selittäjien rinnalla.

Taulukko 7. Kalastonhoitomaksun suorittaneiden naisten ja miesten todennäköisyydet osallistua eri aktiviteetteihin vähintään kerran vuodessa. Vuosina 2018 tai 2025 tapahtuneen osallistumisen (osallistui, ei) tilastollista yhteyttä tarkasteltiin logistisella regressioanalyysillä, jossa selittäjinä olivat rinnakkain asuinmaakunta, synnyinvuosikymmen, sukupuoli, kyselyvuosi, sukupuolen ja kyselyvuoden interaktio, sekä koettu kalastamisen tärkeys vapaa-ajanaktiviteettina.

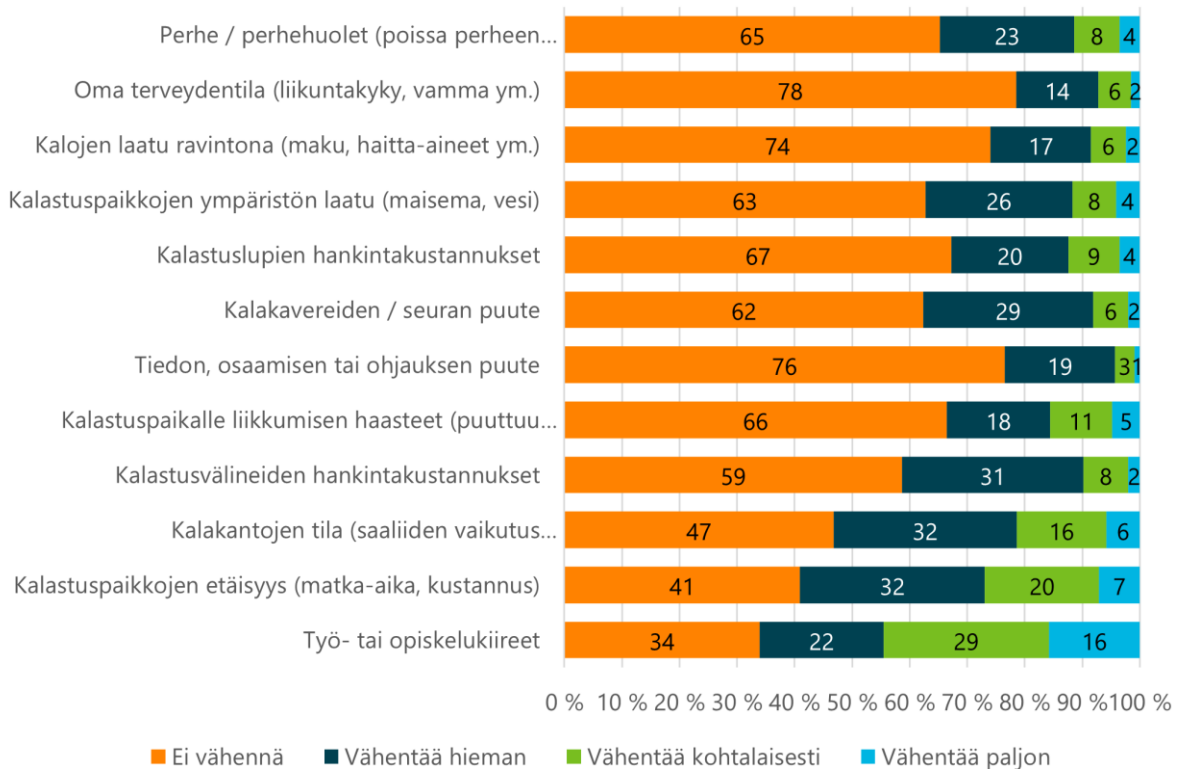
Aktiviteetti *	Osallistumisosuus (%) 2018		Osallistumisosuus (%) 2025		Tilastollinen yhteys havaitaan muuttujilla (P < 0,05):	Nagelkerke r ²
	Nainen n=529	Mies n=5 165	Nainen n=3 995	Mies n=651		
Kalojen istutukset	3	5	2	4	asuinmaakunta, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,08
Kalojen elinympäristöjen kunnostaminen	5	8	5	7	Synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,05
Hoitokalastukset	4	11	6	10	asuinmaakunta, sukupuoli, kalastamisen tärkeys	0,08
Kalastusvälineiden valmistaminen tai korjaaminen	40	58	35	52	vuosi, asuinmaakunta, sukupuoli, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,15
Kalakantojen arviointi	1	4	2	5	asuinmaakunta, sukupuoli, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,07
Osakaskunnan (kalastuskunnan) tapahtumiin tai talkoisiin osallistuminen	8	11	6	8	asuinmaakunta, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,07
Kalastusseurojen tapahtumiin tai talkoisiin osallistuminen	12	13	8	11	asuinmaakunta, kalastamisen tärkeys	0,10
Kalastuksen valvontaan valvojana	0	2	1	2	sukupuoli, kalastamisen tärkeys	0,08
Kalastuskilpailut	18	20	17	21	asuinmaakunta, synnyinvuosikymmen, kalastamisen tärkeys	0,09
Kala-aiheiset tapahtumat	25	30	19	26	vuosi, kalastamisen tärkeys	0,08

* Vastaajille esitettiin kysymys: "Oletko osallistunut viimeisen 12 kuukauden aikana seuraaviin aktiviteetteihin?" ja vastausvaihtoehtoina oli "En kertaakaan", "yhden kerran", "kaksi kertaa", ja "Kolme kertaa tai enemmän". Taulukossa on yhdistetty kolmen viimeisen vaihtoehdon yhteenlasketut vastaajaosuudet painotettuina.

Naiset

Kuva 9. Kalastusta rajoittavat tekijät kalastonhoitomaksun suorittaneilla naisilla vuonna 2025.

Kuva 10. Kalastusta rajoittavat tekijät kalastonhoitomaksun suorittaneilla miehillä vuonna 2025.

3.8. Viestintäkanavat

Tiedustelimme vuosien 2018 ja 2025 kyselyissä vastaajilta, *"Mitkä ovat olleet kolme tärkeintä viestintämuotoa tai -välinettä hankkiessasi tai vaihtaessasi tietoa kalastuksesta viimeisen 12 kuukauden aikana?"*. Tieto on olennaista esimerkiksi suunniteltaessa viestintää kohderyhmiä silmällä pitäen. Tarjosimme kysymykseen joukon vastausvaihtoehtoja, jotka on lueteltu vastausjakauksen yhteydessä kuvissa 8–9 eli sukupuolittain eroteltuna.

Vuonna 2018 kalastustiedon hankinta ja vaihto nojasivat vahvasti lähipiiriin: kalakaverit, perheenjäsenet ja sukulaiset olivat kolmen tärkeimmän kanavan joukossa suurimmalla osalla kalastonhoitomaksun suorittaneille naisille ja miehille. Esimerkiksi kalastuksen itselleen satunnaisesti harrastukseksi kokevista naisista 69,5 % ja miehistä 60,5 % koki näin. Itselleen tärkeimpänä harrastuksena kalastuksen kokevilla naisilla (84,4 %) ja miehillä (71,2 %) osuudet olivat edellisiäkin suurempia. Vuoden 2025 vastaavien mittausten mukaan osuudet pysyivät korkeana, joskin taso lievästi vaihteli ryhmittäin (Taulukko 8, Kuvat 11 ja 12).

Sosiaalisen median merkitys näytti kasvavan vuosien välillä selvästi. Satunnaisissa kalastajissa sitä viestintäkanavana suosivien osuus nousi naisilla 24,0 %:sta 48,8 %:iin, ja miehillä 19,2 %:sta 37,4 %:iin. Vastaavasti niillä, joille kalastus on tärkein harrastus, sosiaalinen media nousi kärkeen (naiset 24,7 % → 61,4 %; miehet 43,1 % → 53,4 %). Sen sijaan sanomalehdet menettivät suhteellista suosiotaan vuosien 2019 ja 2025 välillä etenkin satunnaisten vapaa-ajankalastajien keskeisinä tiedonhankintakanavina (Taulukko 7).

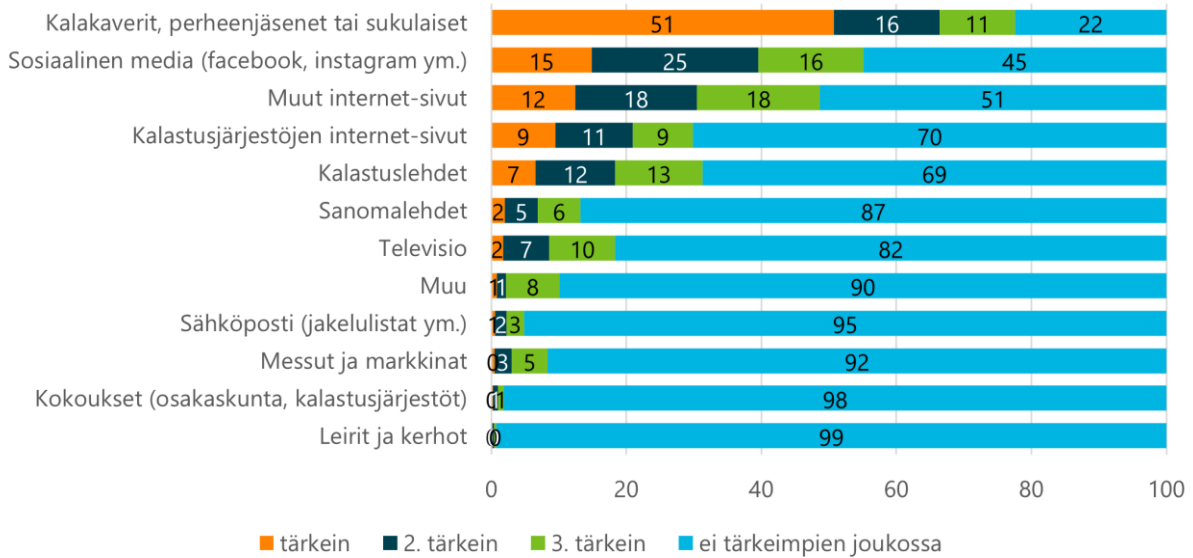
Naisten vastauksissa korostui sosiaalisen median merkitys kalastukseen liittyvän tiedon, esimerkkien ja kokemusten lähteenä. Tätä havaintoa voidaan tarkastella osana laajempaa ilmiötä, jossa digitaaliset yhteisöt ja kohdennetut sisällöt tukevat harrastuksen pariin hakeutumista. Tällaisia sisältöjä on tuotettu myös naisten kalastusharrastusta edistävässä toiminnassa, kuten esimerkiksi Mimmit kalastaa -hankkeessa. Kalastuslehtien suosio oli verrattain korkea vuonna 2018 etenkin kalastuksen tärkeimmäksi harrastukseksi kokeneilla, mutta selvästi pienempi vuonna 2025 (43,1–42,4 %). Satunnaisesti harrastaville kalastuslehdet eivät olleet alun perinkään yhtä keskeisiä, ja muutokset suosiossa olivat pienempiä (20,3–33,5 % → 24,9–27,4 %).

Muut internet-sivut säilyttivät mittausvuosien havaintojen mukaan asemansa ja erityisesti miehillä, joille kalastus on tärkein harrastus: 61,2 % → 59,5 %). Sähköpostin rooli oli pieni, mutta joissain ryhmissä kasvu oli havaittavissa (esim. satunnaisesti harrastavilla miehillä: 4,5 % → 9,2 %; tärkein harrastus 3,0 % → 8,0 %). Messujen ja markkinoiden rooli oli moniin edellisiin nähden niin ikään pieni, ja säilytti tai hieman vahvisti rooliaan (7,8–11,8 % → 10,4–12,4 %).

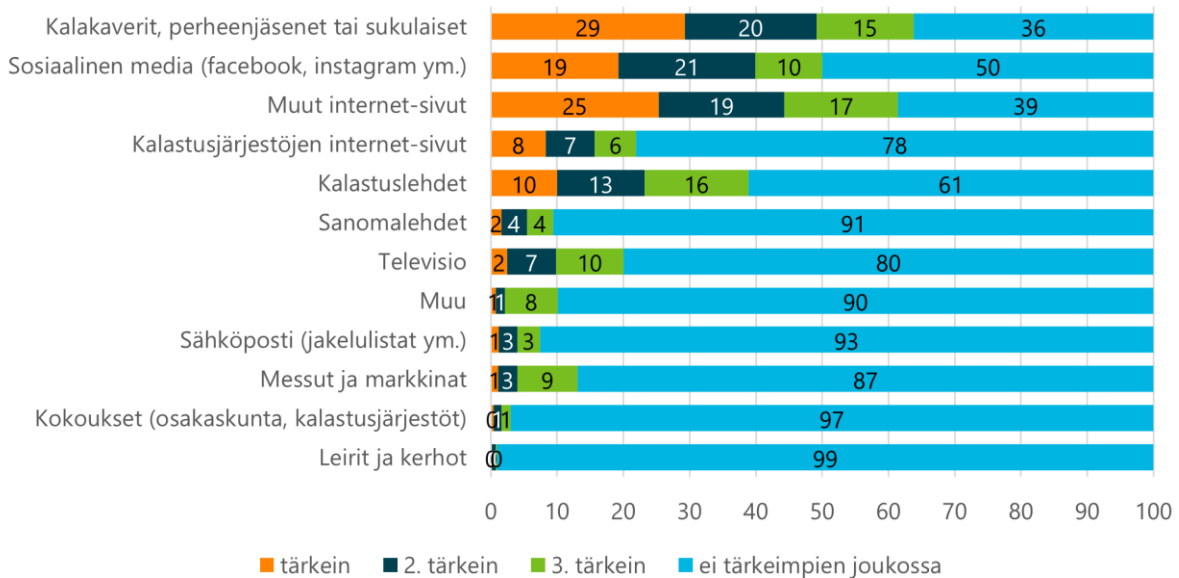
Kaiken kaikkiaan edellä mainittujen tiedonhankinta ja -vaihdon kanavien sijoittumiseen kolmen tärkeimmän joukkoon yhdistyi vaihtelevasti henkilön asuinmaakunta, kalastamisen koettu tärkeys, sekä vuosikymmen, jolla hän on syntynyt. Myös sosiaalisen median käytössä havaittiin selkeä mittausvuosien välinen ero, ja kokousten rooli muuttui vuosien välillä naisten ja miesten välillä toisistaan poiketen. Leirien ja kerhojen kohdalla vain kalastusharrastuksen tärkeys näytti selittävän sen roolia viestintäkanavana (Taulukko 8).

Yhteenvedon kalastustiedon hankinta ja vaihtaminen näyttää vuosien välillä digitalisoituneen, mutta epämuodolliset läheisten ja kanssakalastajien verkostot ovat säilyttäneet keskeisen roolinsa.

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 15/2026

Kuva 11. Tärkeimmät viestintämuodot- ja välineet kalastonhoitomaksun suorittaneille naisille vuonna 2025. Osuudet ovat painotettuja kalastonhoitomaksun suorittaneisiin naisiin Manner-Suomessa.

Kuva 12. Tärkeimmät viestintämuodot- ja välineet kalastonhoitomaksun suorittaneille miehille vuonna 2025. Osuudet ovat painotettuja kalastonhoitomaksun suorittaneisiin miehiin Manner-Suomessa.

Taulukko 8. Kalastamista koskevan tiedonhankinnan ja -vaihdon kanavien suosituimmuus. Osuudet ovat painotettuja. Suosiota selittävässä tilastollisessa mallissa vasteena oli ko. median tai kanavan sijoittuminen kolmen tärkeimmän joukkoon, ja selittäjinä olivat rinnakkain kyselyvuosi, sukupuoli, kalastamisen koettu tärkeys aktiviteettinä, asuinmaakunta, syntymävuosikymmen sekä kyselyvuoden ja sukupuolen interaktio.

Media / viestintäkanava	Jos kalastus on satunnainen aktiviteetti (2018) (%)		Jos kalastus on tärkein harrastus (2018)		Jos kalastus on satunnainen aktiviteetti (2025) (%)		Jos kalastus on tärkein harrastus (2025)		Tilastollinen testi (Logistinen regressioanalyysi)
	Nainen n=133	Mies n=606	Nainen n=65	Mies n=1 130	Nainen n=1 068	Mies n=158	Nainen n=416	Mies n=80	Muuttujat, joiden P<0.05
Sanomalehdet	33,4	34,0	11,7	7,2	15,5	22,9	10,0	6,4	Maakunta, tärkeys, vuosi, synnyinvuosikymmen
Kalastuslehdet	20,3	33,5	60,5	57,8	24,9	27,4	43,1	42,4	Maakunta, sukupuoli, tärkeys, vuosi, synnyinvuosikymmen
Televisio	18,7	25,1	26,4	17,6	19,0	27,7	19,0	16,6	Maakunta, tärkeys, synnyinvuosikymmen
Kalakaverit, perheenjäsenet tai sukulaiset	69,5	60,5	84,4	71,2	79,3	55,9	75,1	71,4	Sukupuoli, tärkeys, synnyinvuosikymmen
Kalastusjärjestöjen internetsivut	36,9	31,5	25,0	18,5	32,5	23,1	26,3	16,7	Sukupuoli, tärkeys, synnyinvuosikymmen
Muut internetsivut	59,1	62,4	47,7	61,2	54,2	61,3	36,1	59,5	Maakunta, sukupuoli, tärkeys, synnyinvuosikymmen
Sosiaalinen media (facebook, instagram ym.)	24,0	19,2	24,7	43,1	48,8	37,4	61,4	53,4	Maakunta, tärkeys, vuosi, synnyinvuosikymmen
Sähköposti (jakelulistat ym.)	6,4	4,5	3,7	3,0	3,7	9,2	6,3	8,0	Vuosi, synnyinvuosikymmen
Messut ja markkinat	3,8	10,8	7,8	11,8	6,6	6,8	10,4	12,4	Maakunta, tärkeys, vuosi, synnyinvuosikymmen
Kokoukset (osakaskunta, kalastusjärjestöt)	6,5	1,0	3,9	3,2	1,2	5,0	3,8	3,0	Maakunta, tärkeys, vuosi x sukupuoli, synnyinvuosikymmen
Leirit ja kerhot	0	0,4	0	1,1	0,8	0	1,3	2,0	Tärkeys
Muu	21,4	17,1	4,1	4,3	13,5	23,2	7,3	8,3	Maakunta, tärkeys

3.9. Kalastamiseen liittyvät aiheet

Kalastamiseen liittyviä tulevan vuoden aikeita mittaamalla pyrimme arvioimaan sitä, miten selkeinä kalastuksen itselleen eriaistaisen tärkeänä tai läheisenä elämäntavalleen pitävät henkilöt näkevät valintansa koskien kalastamista. Vastaukset koskien matkustamista antavat myös sukupuolittain tarkasteltuna näkymän siihen, onko kalastajien monipaikkaisuudessa eroja ylipäättään, ja eroavatko esimerkiksi satunnaisesti kalastavat ja tärkeimmäksi harrastukseksi kalastamisen kokevat tässä suhteessa toisistaan. Kahden eri ajanhetken tarkastelu mahdollistaa tarkastelun siitä, miten pysyvästi nämä piirteet vaikuttavat tai miten ne ehkä ovat muuttumassa.

Tarkastelluista valinnoista ensimmäiset liittyivät siihen, miten suurella todennäköisyydellä kalastaa ja maksaa kalastonhoitomaksun. Aineistojen mukaan satunnaisesti kalastavilla noin puolet (50–54 %) arvioi suurella todennäköisyydellä kalastavansa myös seuraavana vuonna, mutta tärkeimpänä harrastuksena kalastaville luvut olivat selvästi suurempia (yli 90 %). Selvä enemmistö satunnaisesti kalastavista naisista ja miehistä arveli suorittavansa kalastonhoitomaksun suurella todennäköisyydellä, ja lähes kaikki kalastuksen tärkeimmäksi kokevat, sukupuolesta riippumatta. Kaiken kaikkiaan entistä useampi vastaaja vuonna 2025 suhteessa vuoteen 2018 arvioi seuraavana vuonna suorittavansa kalastonhoitomaksun.

Monipaikkaisen kalastamisen osalta, eli esimerkiksi kotimaan kalastusmatkojen tekemistä koskevien aikeiden suhteen, ero sukupuolten välillä oli merkittävä. Logistisen regressiomallin mukaan miehet ilmoittivat useammin suurella todennäköisyydellä tekevänsä kotimaan kalastusmatkoja kuin naiset, kun kontrolloitiin muiden muuttujien, kuten vuoden ja harrastuksen tärkeyden, vaikutusta (Taulukko 9). Ulkomaan kalastusmatkat olivat harvinaisia satunnaisilla harrastajilla, mutta tärkeimpänä harrastuksena kalastavilla ja erityisesti miehille todennäköisyys oli selvästi suurempi (yli 17 % vuonna 2025). Uusien pyyntitapojen ja -välineiden kokeilu oli kaiken kaikkiaan vähäistä satunnaisilla harrastajilla, mutta kalastamisen tärkeänä itselleen kokevilla harrastajilla todennäköisyys kasvoi vuosien välillä hieman. Saaliiksi uuden kalalajin tavoittelu liittyi suurella todennäköisyydellä tulevan vuoden aikeisiin erityisesti vuoden 2025 vastaajilla, ja vuodesta riippumatta erityisesti kalastamisen tärkeäksi kokevilla harrastajilla.

Tilastollisesti merkittäviä eroja havaittiin siis aikeiden varmuudessa pääasiassa kalastamisen tärkeyden, vuoden ja matkustamisen osalta myös sukupuolesta riippuen. Vuoden ja sukupuolen välillä ei yhdysvaikutuksia havaittu, eli vuosien välillä erot naisten ja miesten välillä eivät muuttuneet.

Taulukko 9. Kalastamiseen liittyviä aikeita koskien kyselyvuotta seuraavaa vuotta. Osuudet ovat painotettuja. Tilastollinen testi on tehty logistisella regressioanalyysillä, jossa vasteena oli aktiviteetin harjoittaminen vastausluokassa 1 = ”suurella todennäköisyydellä”, 0 = jokin muu vastausluokka. Selittäjinä mallissa olivat kyselyvuosi, sukupuoli, kalastamisen tärkeys (5-portainen), sekä vuoden ja sukupuolen interaktio.

Aktiviteetti *	Kalastus satunnainen harrastus				Kalastus tärkein harrastus				Tilastollinen ero muuttujilla (P < 0,05): (selittäjät rinnan: sukupuoli, vuosi, kalastamisen tärkeys sukupuoli x vuosi -yhdysvaikutus)
	Suurella todennäköisyydellä (%) 2018		Suurella todennäköisyydellä (%) 2025		Suurella todennäköisyydellä (%) 2018		Suurella todennäköisyydellä (%) 2025		
	Nainen n=529	Mies n=5 165	Nainen n=3 995	Mies n=651	Nainen n=529	Mies n=5 165	Nainen n=3 995	Mies n=651	
Kalastat	52,0	50,0	53,6	51,3	92,4	96,4	97,6	96,7	tärkeys
Maksat kalastonhoitomaksun	70,9	70,2	74,2	78,7	95,9	96,6	97,1	96,5	vuosi, tärkeys
Teet vähintään kaksipäiväisen kotimaan matkan, jonka ensisijainen tarkoitus on kalastaa	5,8	9,6	8,7	9,0	55,9	69,8	54,5	56,3	tärkeys, sukupuoli
Teet vähintään kaksipäiväisen ulkomaan matkan, jonka ensisijainen tarkoitus on kalastaa	0,8	0,7	2,0	0,0	6,9	20,9	11,8	17,9	tärkeys, sukupuoli
Kokeilet jotain itsellesi uutta pyyntitapaa	3,9	2,6	1,8	0,0	5,6	8,4	9,7	4,3	tärkeys
Kokeilet jotain itsellesi uutta pyyntivälinettä	3,2	1,8	1,7	0,0	5,1	7,7	10,0	8,9	tärkeys
Tavoittelet saaliiksi jotain itsellesi uutta tai vierasta kalalajia	2,3	2,7	4,1	0,0	9,1	10,7	14,5	17,0	tärkeys, vuosi
Jaat sisältöä (kuvia, tekstiä) kalastamisestasi viestintäsovelluksissa (Whatsup, Signal ym.)			18,4	5,8			49,4	41,0	
Jaat sisältöä (kuvia, tekstiä) kalastamisestasi sosiaalisessa mediassa			12,2	2,3			39,3	20,7	

* Vastaajille esitettiin kysymys: ”Kuinka todennäköisesti teet seuraavia asioita tulevana kalenterivuonna (2026)?” ja vastausvaihtoehtoina oli ”pieni”, ”kohtalainen”, ja ”suuri”. Taulukossa on näistä viimeisimmän vastaajaosuus (%) painotettuina.

4. Pohdinta

Tuloksemme voidaan nähdä esitutkimuksena monenlaisille tutkimussuunnille ja teoreettisille lähestymistavoille.

4.1. Sosiaalistumisessa on eroja

Kalastamisen ja monien muiden vapaa-ajanaktiviteettien aloittamista jäsennetään tutkimuskirjallisuudessa usein sosiaalistumisen käsitteen avulla, joka kalastamiseen sovellettuna voidaan edelleen jäsentää esimerkiksi kolmeen vaiheeseen, eli ensikosketukseen (engl. initial involvement), kiinnittymiseen (attachment) ja sitoutumiseen kalastajana (commitment; esim. Kuehn ym. 2006).

Mikkola ja Yrjölä (2003) havaitsivat, että ensikosketus kalastamiseen tapahtui tyypillisesti yhtä varhain eri sukupuolien väestöotoksessa kalastajia 1990-luvun loppupuolella. Tulostemme mukaan tilanne näyttää säilyneen tähän päivään liki samanlaisena, vaikka huomioitava on, että tutkimuksemme kohteena aloitusiän tarkastelun osalta olivat vain kalastonhoitomaksun suorittaneet 18–66-vuotiaat henkilöt, eivätkä kaikki Suomessa kalastavat. Nykyäänkin siis merkittävä osa nykyisistä kalastonhoitomaksun suorittaneista suomalaisista naisista ja miehistä on aloittamisikästä päätellen ns. primäärisesti sosiaalistuneita kalastukseen, eli saaneet ensikosketuksensa siihen varhaislapsuudessa. Diamondin ja Bondin (1983) mukaan tyypillisesti tässä vaiheessa lapsi oppii vanhempaansa havainnoimalla kalastamista ja jäljittelemällä vanhemman tekemisiä (tai demonstrointia), kuuntelemalla sanallista ohjausta sekä saatua palautetta, kysymällä, ja itse näyttämällä.

Myös Luken vapaa-ajankalastustilasto tukee havaintoa primäärisen sosiaalistumisen samankaltaisuudesta sukupuolien välillä, sillä sen mukaan erityisesti alle 10-vuotiaista tytöistä väestössämme lähes yhtä suuri osuus kalastaa kuin pojista, ja esimerkiksi vuonna 2022 alle 10-vuotiaat tytöt edustivat 13 prosenttia, ja 10–17-vuotiaat tytöt 13 prosenttia, kaikista Suomessa kalastaneista naisista. Nämä osuudet ovat samaa suuruusluokkaa kuin esimerkiksi samaa vuonna (2022) Yhdysvalloista, joissa kalastaneista naisista 15 % oli 6–12-vuotiaita ja 9 % 13–17-vuotiaita (OF & RBFF 2023).

Merkillepantavaa tuloksissamme myös on, että vuoden 2018 jälkeen on alle 10-vuotiaiden kalastavien tyttöjen osuus ikäluokan tytöistä Suomessa trendinomaisesti laskenut, kun taas kalastavien poikien osuus on noussut. Tätä havaintoa vasten voi ennakoida, että Suomessa primäärisesti kalastukseen sosiaalistuneiden tyttöjen määrä on ilmeisesti pysyvämmin vähenevässä suhteessa miehiin. Syytä muutoksen taustalla olisi syytä tutkia tarkemmin.

Sukupuolten välillä on sinänsä ollut eroja lapsuus- ja nuoruusajan jälkeen tapahtuneessa kalastamisen aloittamisen todennäköisyyksissä jo pitkään. Esimerkiksi Mikkola & Yrjölä (2003) havaitsivat jo 1990-luvun lopulla sukupuolten välillä eroja tyypillisessä iässä, jossa varhaislapsuuden jälkeen on sosiaalistuttu kalastamiseen. Tämä ns. sekundaarinen sosiaalistuminen jatkuu läpi elämän, ja siinä omaksutaan enenevästi ja monipuolisemmin arvoja, käyttäytymismalleja ja yhteiskunnan normeja perhepiirin ulkopuolella.

Kalastuksen aloittamista ja siihen sosiaalistumista voidaan pyrkiä ymmärtämään myös sukupuoliroolien näkökulmasta, sillä perinteisesti kalastaminen on mielletty enemmän poikien ja

miesten harrastukseksi, mikä voi luoda muille kuin pojiksi tai miehiksi identifioituville sosiaalista painetta tai vähentää kalastukseen saatavilla olevaa tukea (Kuehn ym. 2006). Tähän tuloksemme ottavat kantaa kuitenkin vain ohuesti, kuvaamalla opastajia ja niiden kirjon kautta kartoittamalla sosiaalista tukea, jota kalastamisen jo aktiivisemmin ja monipuolisemmin aloittaneet (kalastonhoitomaksun suorittaneet) ovat saaneet. Tukea ilman jääneet ja jo kalastamisen lopettaneet eivät aineistossamme näy. Tämän joukon ja sosiaalisen tuen roolin yksityiskohtaisempi avaaminen vaatisi kokonaan oman tutkimushankkeensa.

Tulostemme mukaan vasta aikuisiässä tapahtunut kalastamisen aloittaminen on vuosien 2018 ja 2025 välillä ehkä suhteellisesti tarkasteltuna yleistynyt kalastonhoitomaksun suorittaneilla naisilla, vaikka on huomattava, että vain kahden ajanhetken vertailu ei mahdollista pätevää trendipäätelyä. Jos kyseessä kuitenkin on etenevä trendi tässä perusjoukossa, voidaan kysyä, onko tämä osin seurausta aikuisten naisten aktivoitumisesta lisääntyvässä määrin luontoharrastuksiin (ml. kalastamiseen) esim. Covid-pandemian myötävaikutuksen, varttuneiden ja jo lapsena kalastamisen aloittaneiden naisten poistumisesta perusjoukosta, markkinoinnin tai kampanjoinnin tuloksesta, tai jostakin muusta. Jos kyse on aikuisten naisten uudeltaisesta aktivoitumisesta kalastamisen aloittamiseen, olisi tulos yhteensopiva tulkinnalle, jonka mukaan kalastamista ei nähdä – edellä mainitun tutkimuksen tapaan – Suomessakaan enää niin vahvasti miesten aktiviteettina, vaan molemmille sukupuolille sopivana ja enenevästi esimerkiksi puolisoiden yhdessä harjoittamana vapaa-ajanvietteenä.

Primäärisen ja sekundäärisen sosiaalistumisen tarkastelu on tulevaisuutta ajatellen olennaista, koska niiden yleisyyksien muutoksilla voi olla monenlaisia seurausvaikutuksia. Havaintoja on saatu maailmalla siitä, että sosiaalistumisen tavalla on vaikutusta esimerkiksi kalastajamääriin, sekä siihen, miten todennäköisesti aktiviteettia harjoittaa myöhemmin elämässään (esim. Siemer ym. 1989). Tuloksemme siitä, että nuorempina kalastamisen aloittaneet kokivat kyselyhetkellä todennäköisemmin kalastamisen tärkeämmäksi harrastukseksi kuin myöhemmällä iällä aloittaneet, ja että tärkeämmäksi harrastukseksi kokevat todennäköisemmin aikovat kalastavaa myös seuraavana vuonna, ovat linjassa tämän tulkinnan kanssa.

Toiminnan jatkuvuuden kannalta olennaista ei ole vain se, miten itse on sosiaalistunut, vaan myös oma rooli toisten ihmisten sosiaalistumisessa. Tulostemme mukaan paitsi sukupuolella, myös henkilön ikäluokalla ja asutokunnan koostumuksella oli yhteyttä siihen, missä määrin hän on saanut ja on itse harjoittanut perehdytystä kalastamiseen perhepiirissä. Tulosta ymmärrettävästi osin selittää se, millaisia edellytyksiä asutokunnan henkilörakenne ylipäätään tällaiseen oppimiseen tai perehdyttämiseen tarjoaa. Suomessa asutokunnat vaihtelevat yhden henkilön talouksista monenlaisiin ja melko suurenkin henkilömäärän talouksiin, mutta valtaosa suomalaisista asuu kuitenkin pienissä, yhden tai kahden hengen asutokunnissa (SVT 2025b). Tuloksemme mukaan yksin asuva nainen harjoittaa harvemmin kalastusta kuin yksin asuva mies, ja tämä voi osin liittyä kalastamisen keskeisiin motiiveihin, mieluisiin perehdyttäjiin tai niiden verkostoihin, sekä esteisiin. Kansainvälisissä tutkimuksissa naisten kalastamiseen sosiaalistumisen on nähty painottuvan mm. yhdessäoloon perheen ja ystävien kanssa, ja usein naisten motivaatio kalastamiseen on myös sidoksissa muiden ihmisten osallistumiseen (Kuehn ym. 2006, Morales-Ninin ym. 2025), mikä voi osaltaan selittää yksin asuvien naisten ehkä miehiä heikompa motivaatiota kalastaa.

Useamman henkilön asutokunnissa toisen henkilön kautta kalastukselle ”altistuminen” voi tasoittaa sukupuolten välisiä eroja osallistumisessa, sillä naisten kalastukseen osallistumiseen vaikuttaa miehiä enemmän se, onko taloudessa muita kalastavia aikuisia (Kuehn ym. 2013).

Tuloksemme puolison roolista kalastavien naisten nimeämänä perehdyttäjänä tukee tätä tulokintaa, vaikka herättää myös hieman sarkastisesti kysymään, eikö todellakaan yksikään mies koe puolisonsa perehdyttäneen häntä millään kalastamisen osa-alueella, sillä kuitenkin pieni osa naisvastaajista raportoi perehdyttäneensä puolisoaan.

Havaintomme kalastamisen itseopiskelun harvinaisuudesta erityisesti naisilla, ja toisaalta vanhempien tai muun lähipiirin keskeisestä roolista, on yleisellä tasolla yhteneväinen Mikkolan ja Yrjölän (2003) saaman tuloksen kanssa vuosituhannen vaihteesta. Itseopiskelun eli muutoin kuin välittömässä vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa tapahtuvan sosiaalistumisen harvinaisuus voi kytkeytyä yksin asuvien kalastavien naisten pieneen lukumäärään Suomessa. Myös perehdyttämisessä naisten perhekeskeisyys näkyy tuloksissamme – ja erityisesti äidin malli näkyy korostuneesti osalla naisista.

4.2. Kalastamisen tärkeys näkyy monessa asiassa

Kalastamisen koettua tärkeyttä on vapaa-ajankalastamisen tutkimuskirjallisuudessa usein tarkasteltu erikoistumisen teorian kautta (Bryan 1979, Markuksela 2009). Siinä kalastajien ajattelun asettuvan edellisessä kappaleessa kuvatus sosiaalistumisen eri vaiheiden kautta myös jatkumolle, jonka alkupäässä ovat yleisesti harrastuksesta kiinnostuneet (tai vasta-alkajat), ja loppupäässä ne, joille kalastaminen on hyvin tärkeä osa elämää ja identiteettiä. Samalla tämän jatkumon ajatellaan yhdistyvän osin erilaiseen käyttäytymiseen sekä harrastuksen suuntautumiseen ja käytettyyn kalastustekniikkaan. Tuloksemme tuovat esille sen, että vuosien 2018 ja 2025 mittauksien perusteella yleisesti ottaen kalastus näyttää säilyttäneen asemansa tärkeänä vapaa-ajanaktiviteettina.

Schroederin ym. (2006) Yhdysvalloissa tekemien havaintojen mukaan naiset ovat suhteellisesti vähemmän erikoistuneita kalastajina kuin miehet. Sukupuolten välillä nähdään myös tämän tutkimuksemme perusjoukossa jonkin verran suhteellisia eroja koetussa kalastamisen tärkeydessä sekä suosituissa kalastustavoissa, joka erikoistumisteorian kautta tulkittuna voisi siis tarkoittaa sitä, että painotukset tälle jatkumolle asetettuina olisivat osin sukupuolittain erilaiset. Aiemmin vuoden 2018 aineistolla tekemissämme profiloinneissa naiset ovat myös olleet suhteellisesti yliedustettuja kalastajaprofiilissa ”satunnaiset generalistit”, ja aliedustettuja profiileissa ”aktiiviset vapakalastajat” ja ”himokalastajat” (Pellikka & Eskelinen 2019).

Samankaltaisia havaintoja profiileista on tehty myös muissa maissa. Esimerkiksi Mageen ym. (2018) australialaisessa tutkimuksessa havaittiin, että naiset olivat yliedustettuina vähemmän aktiivisten kalastajien ryhmissä. Myös Rempel (2023) havaitsi Utahin osavaltiossa (USA) tehdystä tutkimuksesta, että naiset olivat aliedustettuina pitkän linjan aktiivisiksi luokitelluissa kalastajaprofiileissa, ja yleisemmin mukana vastoittain rekrytoitujen ja jo kalastuksen lopettaneiden profiileissa, mikä viittaa suurempaan vaihtuvuuteen osallistumisessa ja vähäisempään toimintaan kiinnittyneisyyteen. Toisaalta Dittonin ja Suttonin (2004) kartoituksessa naiset ilmaisivat miehiä harvemmin, että heidän harjoittamansa vapakalastus olisi korvattavissa heille vähintään yhtä hyödyllisenä tai arvokkaana jollakin muulla vapaa-ajanaktiviteetilla – ja niissä tapauksissa, missä naiset harkitsivat substituuttia, useimmin (29 %) kalastus olisi naisilla vaihtunut retkeilyyn.

Mikkola & Yrjölä (2003) havaitsivat, että 1990-luvun lopulla kalastusharrastuksen koettu tärkeys oli molemmilla sukupuolilla korkeampaa vanhemmissa ikäluokissa, ja naisilla ikäluokkien välillä eroa oli miesten eri ikäluokkien välistä vaihtelua enemmän. Erot sukupuolten välillä

kalastamisen tärkeydessä näyttävät siis kolmen eri ajankohdan mittausten mukaan Suomessa olevan varsin pysyvä ilmiö, mutta ei siis sinällään kerro siitä, onko kalastuksen tärkeyttä rakentavat ainekset samanlaisia. Esimerkiksi ruoanhankinnalla keskeisesti motivoitunut kotitarvekalastus on ollut aiemmin tärkeämpi tekijä.

Tuloksemme toivat esille sen, että kaikissa tarkastelluissa ikäluokissa koettuun harrastuksen tärkeyteen yhdistyi ennen kaikkea kalastukseen sosiaalistumisen tapa siten, että nuorena kalastuksen aloittaneet naiset ja miehet kokivat kalastuksen myöhemmin elämässään tärkeänä harrastuksena. Tämä tulos havainnollistaa sitä, miten suuri rooli perheillä ja nuorisotyöllä on kalastusharrastuksen edistämisen näkökulmasta Suomessa.

4.3. Miten naisten kalastustavat muuttuvat?

Mikkolan & Yrjölän (2003) mukaan erityisesti naiset suosivat 1990-luvulla mato-ongintaa, verkkokalastusta ja heittovavalla kalastamista. Kalastonhoitomaksun suorittaneet naiset erotuivat myös 2018 ja 2025 ongintaa miehiä enemmän suosivina, ja kalastusmuoto oli tulostemme mukaan naisten joukossa miehiä yleisempää paitsi kalastonhoitomaksun maksaneilla, niin muillakin kalastaneilla. Naisten aktiivisuus omien lasten ja lastenlasten kalastamisen pehdyttäjänä, sekä motivoituminen perheen kanssa kalastamisesta voi tätä ainakin osin selittää – onkiminen on yksi matalan kynnyksen kalastustavoista, jota voi harjoittaa lasten kanssa esimerkiksi rannalta käsin.

Verkkokalastajina miehet ja naiset eivät toisistaan erottuneet, mutta miehet suosivat naisiakin useammin heittovapaa kalastusvälineenä. Keskinäiset erot kalastusvälineiden ja samalla tapojen suosinnassa näkyivät myös välinekohtaisten kalastuskausien pituudessa. Merkillepantavampaa ehkä sukupuolten erojen sijaan on kuitenkin se, miten ylipäätään monien kalastustapojen suosio on muutoksessa – tätä teemaa on käsitelty myös esimerkiksi Pellikka ym. (2023).

4.4. Miten tukea motivaatiota ja purkaa esteitä?

Kalastamista kuten muitakin vapaa-ajanaktiviteetteja on tarkasteltu tutkimuskirjallisuudessa motivaatioteorioiden kautta, jotka käsittelevät sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, jotka ohjaavat, ylläpitävät ja suuntaavat ihmisten käyttäytymistä.

Tulostemme mukaan keskeiset vapaa-ajankalastamisen motiivit ovat paljolti samoja kuin muissakin luontoaktiviteeteissä Suomessa (ks. esim. Neuvonen ym. 2022). Kiinnostavasti satunnaisesti ja aktiivisesti kalastusta harjoittavien motivaation lähteet (kalastamisen syyt) olivat paljolti samoja sukupuolesta riippumatta, mutta niiden tärkeys korostui naisilla, jotka pitävät kalastamista hyvin tärkeänä aktiviteettina. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa motivaation kehittymistä kalastusharrastuksen edetessä ei tietävästi ole naisilla juurikaan tutkittu. Yhden poikkeuksista tarjoaa Fennellin ja Birbeckin (2019) tutkimus perhokalastajanisista, joille oli ajan myötä kehitymässä omanlainen habitus, eli yksilön ja ryhmän sisäistetty taipumus ja käytäntö, jotka muovautuvat sosiaalisen ympäristön vaikutuksesta. Tutkimuksen naisten katsottiin rakentavan oman tilansa ja identiteettinsä perhokalastuskulttuurin sisällä.

Useimmissa naisten kalastusmotivaatiotutkimuksissa motivaation muutoksen sijaan on keskitytty motivaation lähteiden painotuksiin. Esimerkiksi Kuehnin (2006) tutkimuksen mukaan naiset aloittavat vapaa-ajankalastuksen usein sosiaalisista syistä, kuten viettääkseen aikaa

kumppanin tai perheen kanssa. Tämä voi osin selittää sitäkin, missä kalastetaan: Naisten on havaittu Pohjois-Carolinassa (USA) suosivan kalastuskohteita, joissa on perheiden mukanaoloa ajatellen tarjolla mukavuuksia ja palveluja, ja joita kehitetään saavutettavuuden ehdoilla huomioiden myös turvallisuus (Valdez ym. 2019). Kun tulostemme mukaan perheen kanssa kalastamisen nähtiin motivoivan selvää enemmistöä naisia, ja enemmistöä myös miehiä, ei ole ehkä kovin yllättävää, että asiantuntija-arvioissa perheen ja ystävien kanssa kalastuksen odotetaan lisääntyvät (van den Hauvel ym. 2025).

Jo aiemmin Toth & Brown (1997) havaitsivat, että nimenomaan naisten kalastamiseen liittyy perhekeskeisiä ja sosiaalisia merkityksiä, kuten luonnon kokeminen ja rentoutuminen, yhdessäolo ja osallistuminen epävirallisiin taloudellisiin verkostoihin (esim. kalojen vaihtaminen tai lahjoittaminen). Naiset myös kokivat tutkimuksen mukaan kalastuksen keinona paeta arjen vaatimuksia, ja luonnon kokemisen kautta keinon rakentaa omaa identiteettiään. Vaikka naisten vapaa-aika on usein sidoksissa perheeseen, he kokivat kalastuksen myös henkilökohtaisena nautintona ja itsenäisenä toimintana. Burkettin (2019) mukaan naiset kokevat kalastuksen myös luontoyhteyden luomisena, irtautumisena arjesta sekä keinona itsensä vahvistamiseen, ja näki eroja eri ikäpolven (syntymäkohorttien) kalastajien välillä – varttuneemmilla naisilla enemmän puolison kautta tapahtuvana ja vähemmän yksilöllisenä.

Tulostemme mukaan nimenomaan naiset motivoituivat kalastamisesta usein ruoanhankintana. Tässä suhteessa tulos on linjassa Schroederin ym. (2006) tulokselle, jonka mukaan naiset motivoituvat enemmän kalastamaan saadakseen ruokaa, kun taas miehet painottavat taitojen kehittämistä ja trofeekalojen pyytämistä.

Motivaation lähteiden rinnalla olennaista on tarkastella myös kalastamisen esteitä ja vähentäjiä. Kansainvälisessä vapaa-ajankalastajatutkimuksessa osallistumisen esteitä (rajoitteita) on tarkasteltu usean eri teorian jäsentämällä tavoilla, joissa yhdistyvät usein psykologiset (intrapersonal), sosiaaliset (interpersonal) ja tilannesidonaiset tekijät (esim. Kuehn ym. 2013, Krogman & Stubbs 2023, Basto ym. 2025). Näistä ensimmäiseen liittyy muun muassa motivaatioon ja henkilökohtaiseen kalastustaan, toinen kalakaverihin ja muihin kalastamista kannatteleviin ihmissuhteisiin, ja kolmas esimerkiksi käytännöllisiin edellytyksiin kalastaa.

Kalastamista rajoittavat tekijät ovat monelta osin havaittu naisille samanlaisiksi kaikissa maissa, joissa ilmiötä on tutkittu. Kuehnin ym. (2013) mukaan erityisesti naisia koskevia rajoitteita ovat Yhdysvalloissa itärannikon osavaltioissa esimerkiksi perheveloitteet (lastenhoito- ja kotityövastuut), kalastuskaverin puute, tietämyksen tai kalastustaitojen puute, huoli kalastuspaikkojen turvallisuudesta ja perinteiset sukupuoliroolit. Krogman & Stubbs (2023) tunnistivat erityisesti lowan osavaltiossa naisten kokemina haasteina kustannukset, mentoroinnin puutteen, eettiset kysymykset sekä käytännölliset haasteet liittyen esimerkiksi liikuntakykyyn tai kalastuspaikoille kulkuneuvoilla pääsemiseen. Edelleen Basto ym. (2025) tulkitsi latinalaisamerikkalaisten naisten kokemina haasteina esimerkiksi sukupuoleen liittyvän vähättelyn, turvatomuuden kalastuspaikoilla, roolimallien ja opastuksen puutteen, ja nämä haasteet osasyynä sille, että naiset suosivat kalastamista muiden kanssa, välttelevät tiettyjä paikkoja, ja että he itse toimivat roolimalleina muille naisille.

Naisilla on myös usein enemmän kotitalous- ja hoivavastuita mikä voi asettaa aikarajoitteita vapaa-ajanviettoon ja toisaalta välineiden hankinta, kuljetus ja pääsy kalastuspaikoille voivat olla haasteellisempia, jos ei ole tukiverkostoa (Kuehn ym. 2006). Tuloksemme ovat osittain

samansuuntaisia, sillä naiskalastajille kalastus on useammin perheenjäsenen kanssa yhdessä kalastamista, ja naiset toimivat perehdyttäjänä useammin perheen muille naispuolisille.

Sutton (2007) havaitsi, että enemmistö australialaisista vapaa-ajankalastajista koki sukupuolesta riippumatta rajoitteita, mutta raportoi miesten kokevan enemmän ylipäättään rajoitteita. Osittain samansuuntaisia tuloksia saatiin tässä tutkimuksessa. Aktiivisesti vapaa-ajallaan kalastavien naisten ja miesten kokemat esteet eivät merkittävästi eronneet toisistaan, mutta jälkimmäisessä suhteessa tuloksemme poikkeavat, eli emme havainneet eroa rajoitteiden määrässä sukupuolten välillä. Pita ym. (2023) raportoimassa asiantuntijatyöpajassa tunnistettiin Espanjassa merkittävimpinä naisten merikalastamisen esteinä sosiaaliset tekijät, kuten huoli turvallisuudesta, sukupuolittuneiden normien vaikutus, sekä kotitöiden ym. vapaa-ajanaskareiden painottuminen heidän vastuulleen, mutta myös taloudelliset syyt (kalastamisen kulut), kulttuuriset ja historialliset tekijät, sekä rakenteelliset esteet. Samoja tekijöitä nimettiin myös kalastamisen lopettamisen osasyiksi, ja kehittämiskeinoiksi esitettiin naisten näkyvyyden ja roolimallien esiintuontia, sekä ohjelmia, joilla tuetaan perheystävällistä ja matalan budjetin osallistumista.

Suomessa kalastamattomuuden syitä 1990-luvun loppupuolen osalta väestötöksellä tutkineet Mikkola ja Yrjölä (2003) totesivat, että tärkeimmät kalastamattomuuden syyt olivat sukupuolesta riippumatta kiinnostuksen, ajan ja kalastusvälineiden puute. Tilastollisen mallimme mukaan kalastamisen tärkeys (ehkä siis kiinnostuskin) näyttää olevan merkittävä kalastuspäivien määrän selittäjä, mutta siitä riippumatta väliä näyttää olevan myös monenlaisilla muilla tekijöillä, jotka voivat liittyä etenkin omaan terveyteen, sosiaalisiin suhteisiin tai taloudelliseen tilanteeseen. Vaikka siis sinänsä työ- ja opiskelukiireet olivat useimmin raportoituja kalastamista rajoittavia tekijöitä, kalastamista tärkeänä pitävät henkilöt näyttivät sukupuolesta riippumatta ja kokemistaan rajoittavista tekijöistä huolimatta löytävän siihen aikaa.

Kokonaisten kalastamisen väli vuosien pitämisen lisääntyminen ja ajankäytön vähentyminen voivat viitata siihen, että motivaatio heikkenee, ja/tai ulkoiset tekijät rajoittavat erityisesti naisten mahdollisuuksia osallistua toimintaan. Kansainvälisissä tutkimuksissa esimerkiksi lapsen syntymän roolia on käsitelty yhtenä ilmeisenä syy naisten väli vuosille, ja esiin on tuotu syynä kalastuksen vähenemiseen yleisellä tasolla sosiaalisen tuen puutetta (Kuehn ym. 2006). Tytöt ovat voineet myös kokea, että sukupuoliroolit ovat rajoittaneet kalastukseen osallistumista, ja että kalastus on miehiseksi miellettyä ulkoiluaktiviteettina tytöille vähemmän saavutettavissa kuin pojille (Culp 1998). Niin ikään Burkett ja Carter (2020) havaitsivat haastatteluaineistonsa pohjalta, että kalastus voi olla naisille voimaannuttava kokemus, mutta siihen voi liittyä myös eristäytyneisyyttä ja sukupuolittunutta syrjintää, erityisesti miesvaltaisissa kalastusseuroissa. Ruotsalaisten vapaa-ajankalastajanaisten oman kalastusjärjestön toimintaa tutkineen Björkvi-kin ym. (2025) mukaan naisjäsenet kokivat oman kalastusseuransa tarjoavan hyväksyvän ja rennon puitteen oppimiselle ja taitojen kehittämiselle, sekä kalastamiselle ilman kilpailua, ja näin edistävän voimaantumista.

Tutkimustulosten perusteella naisten vapaa-ajankalastukseen osallistumista tukevat erityisesti matalan kynnyksen toimintamallit, joissa korostuvat sosiaalisuus, yhdessä tekeminen sekä hyvinvointiin ja luontokokemuksiin liittyvät merkitykset. Tulokset viittaavat siihen, että yksin aloittamisen kynnyksen, elämäntilanteeseen liittyvät rajoitteet sekä harrastuksen sosiaalinen ulottuvuus vaikuttavat osallistumispäätöksiin. Näihin tekijöihin on pyritty vastaamaan myös käytännön toiminnassa, kuten Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön koordinoimassa

Mimmit kalastaa -toiminnassa, jossa painottuvat vertaistuki, sosiaalinen vuorovaikutus ja kalastuksen hyvinvointiin liittyvät merkitykset.

4.5. Yhteenveto

Olemme tässä raportissa kuvailleet naisia vapaa-ajankalastajina monipuolisesti motivaatioiden, sosiaalistumisen ja osallistumisen kautta. Tuloksissamme monet näistä ulottuvuuksista ilmentävät perhekeskeistä ja sosiaalista näkökulmaa naisten kalastuksessa. Miesten todennäköisyys osallistua kalastamiseen on korkeampaa kuin naisten, ja heidän kalastamisensa on tyypillisesti kotimaassa monipaikkaisempaa. Tyypillisesti naiset kalastavat muun samassa asutokunnassa asuvan kalastajan tai kalastajien kanssa, kokevat ulkoilu- ja luontoarvot ja perheen kanssa yhdessäolon tärkeäksi, ja kalastus on heille harvemmin kaikkein tärkein harrastus. Vaikka tarkastelumme painottuu kalastonhoitomaksun maksaneisiin, perhekeskeisyys näkyy myös koko väestön kattavassa vapaa-ajankalastustilaston aineistossa. Asutokunnissa ja/tai perhekokoonpanossa tapahtuva kalastus on siis naisten kalastukselle keskeinen piirre, mutta perheen kanssa yhdessäolo on kalastuksen keskeisimpien motivaatioiden joukossa myös miehille. Ei ole tätä vasten yllättävää, että Van den Heuvel ym. (2025) tutkimuksessa pohjoismaiset asiantuntijat ennakoivatkin kalastuksen sosiaalisen ulottuvuuden merkityksen kasvavan entisestään vuoteen 2030 mennessä, ja että naisten kalastuksen ennakoitaan nousevan 2020-luvun aikana (Stensland 2025).

Kalastusharrastuksen edistämisen näkökulmasta olennaista on uusien harrastajien tutustuttaminen lajiin, ja nykyisten harrastajien sitoutumisen tukeminen harrastuksen jatkumiseksi. Kuten tämän raportin johdannossa totesimme, tästä näkökulmasta naiset ovat otollinen kohde-ryhmä: ei-kalastavia naisia on Suomessa huomattavasti ei-kalastavia miehiä enemmän, ja yleiskalastusoikeuksien varassa kalastavista naisista miehiä harvempi lunastaa kalastonhoitomaksun. Perusedellytys edistämistyön tekemiselle on se, että kalastajat ja kalastamisen aloittamista harkitsevat tavoitetaan ja heitä informoidaan edistämistavoitetta tukevilla tavoilla. Tuostemme mukaan liki samat viestintäkanavat tavoittavat hyvin niin naiset kuin miehetkin, vaikka pieniä eroja havaittiinkin. Sosiaalisen median merkitys viestintämuotona kasvoi tarkastelu vuosien 2018 ja 2025 välillä, ja sanomalehtien merkitys pieneni.

Mahdollisuuksia niin viestinnälle kuin muillekin tukitoimille edistämistyössä ovat ne kalastajien kokemat esteet tai rajoitteet, jotka ovat tai voivat olla yhteensovitettavissa kalastamiseen. Suppean analyysimme pohjalta voimme kuitenkin lähinnä todeta, millaisia ja miten merkittäviksi kalastajat ne kokevat. Kalastonhoitomaksun maksaneiden naisten kokemat esteet kalastukselle olivat samankaltaisia kuin miehillä, useimmiten työ- ja opiskelukiireitä, ja haasteena oli niiden yhteensovittaminen. Huomio kiinnittyy monien perheellisten kalastajien pieneen kalastuspäivien määrään, sekä siihen, että perhesyyt olivat yleisin erityisesti naisten ilmaisema syy kokonaisille välivuosille kalastamisesta. Kysymys on myös motivaatiosta, kun huomioi, että ajankäyttö on lopulta myös priorisointikysymys. On myös hyvä huomata, että tutkimuksemme aineisto koostuu lähinnä kyselyajankohtien kalastajien vastauksista, joten tuloksemme eivät suoraan kerro siitä, mitä esteitä ei-kalastavat naiset mahdollisesti kokevat harrastuksen aloittamiselle, tai millaiset syyt ovat johtaneet siihen, että kalastaminen on hiipunut kokonaan ja lopetettu. Tätäkin ja keinoja jo lopettaneiden kalastajien uudelleenaktivoimiseksi olisi syytä tutkia enemmän (esim. Rempel 2023).

Maailmalla on tehty viimeisen 30 vuoden aikana jonkin verran naisten vapaa-ajankalastukseen keskittynyttä tutkimusta, joka on pohjannut eri tieteenalojen tutkimusperinteeseen, ja

taustalla on ollut esimerkiksi feministinen kritiikki siitä, että yhteiskunnalliset järjestelyt eivät ota riittävästi huomioon sukupuolten merkitystä vapaa-ajanaktiiviteeteissa. Niissä on myös esitetty joukko toimenpiteitä, jotka voivat tukea naisten kalastajuutta.

Naisten aktivoimiseksi kalastuksen pariin voitaisiin suunnitella kalastuspaikoista paremmin perheille soveltuvia, esimerkiksi lisäämällä penkkejä, polkuja, wc-tiloja, nuotiopaikkoja ja muita mukavuuksia. Pita ym. (2023) raportoi asiantuntijatyöpajan tuloksia koskien naisten aktivoimista merialuekalastukseen, ja listasi tiekartassaan neljä edistämiskeinoa: 1) Korostetaan viestinnässä kalastuksen hyvinvointihyötyjä, ei niinkään materiaalista hyötyä, kuten saalista. 2) Lisätään näkyvyyttä naispuolisille esikuville. 3) Kehitetään myös tyttöjä ja naisia varten suunnattuja kalastusohjelmia (ks. myös Basto 2025) ja 4) luodaan taloudellisia kannustimia naisten osallistumisen lisäämiseksi. Tämän lisäksi nähtiin tutkimustarpeita muun muassa koskien naisten osallistumisen vaikutusta kalastuksen kestävyteen ja hallintaan. Näillä suosituksilla on yhtäläisyyksiä havaintoihimme siitä, että naisille aineettomat hyödyt, kuten luonnosta nauttiminen, rentoutuminen ja perheen kanssa yhdessäolo nousevat kalastusharrastuksen tärkeimmiksi motivaatioiksi. Saalis ei näyttäydä kovin merkittävänä motivaatiotekijänä tutkituille sukupuolille, vaikkakin kalaruuan hankinta on naisille tärkeämpi motivaatiotekijä kuin miehille.

Tutkimuksessamme tunnistetut naisten kalastusharrastukseen liittyvät motivaatiot ja esteet korostavat tarvetta toimintamalleille, jotka huomioivat harrastamisen sosiaaliset, ajankäyttöön liittyvät ja arkea tukevat ulottuvuudet. Tutkimustulokset ovat linjassa sellaisten käytännönläheisten lähestymistapojen kanssa, joita on hyödynnetty myös naisten kalastusharrastusta edistävässä toiminnassa. Tyttöjä ja naisia varten suunnattuja ohjelmia edustaa Mimmit kalastaa-hanke, joka pyrkii naisten kalastusharrastuksen edistämisen ohella myös vaikuttamaan naispuolisten esikuvien näkyvyyteen tasapainottamalla kalastuskuvaston perinteistä sukupuolijakaumaa. Viime vuosituhaten loppupuolen kalastuslehtien sisältöjä tarkastelleen Lassi Varrin (2024) mukaan vapaa-ajankalastusta harrastavat naiset esiintyivät tuolloin tasaveroisina miesten kanssa ja taitavina, mutta samaan aikaan naiset ovat materiaalisissa aliedustettuina esillä, ja että heidän äänensä ei päässyt oikein kuuluviin.

Vastaavanlaisia tuloksia on saatu myös Australiasta, jossa 1900-luvun loppupuolen sanomalehti uutisoinnissa kalastavat naiset olivat kyllä esillä, mutta heidän osallistumisensa oli marginaalisesti esillä: naiset esitettiin usein aloittelijoina, perheenjäsenenä tai poikkeuksina (Gaynor ym. 2016). Aineistomme ei sisällä uutisointia, eikä kata kalastavien naisten esittämistä, mutta sivuaa kalastavia naisia ja miehiä niiden lukijoina. Tulostemme mukaan kalastuslehdet ovat kuitenkin vain pienelle osalle harrastajia tärkeimpien viestintäkanavien joukossa. Eri medioiden sijaan kalastavien (kalastonhoitomaksun maksaneiden) naisten merkittävimäksi viestintäkanavaksi nousee tuttujen ihmisten vuorovaikutuksessa välittyvä tieto. Kalastavilla naisilla, jotka eivät lunasta kalastonhoitomaksua, voi tämän tiedonkulkukanavan olettaa korostuvan entisestään, jos ajatellaan kalastonhoitomaksun lunastajien olevan aktiivisempia kalastusmedioiden seuraajia. Havainto korostaa sitä, että kalastavia naisia voi olla miehiä vaikeampi tavoittaa kalastusmedian kautta tiedotustarkoituksessa, tai pyrittäessä aktivoimaan naisia kalastuksen pariin. Ajankohtainen esimerkki tavoittamisen haasteesta on esimerkiksi vapaa-ajankalastajia vuoden 2025 alusta koskeva tiettyjen lajien saalisilmoitusvelvollisuus.

Viitteet

- Basto, A., Lavoie, A. & Quartuch, M. 2025. Latino(a) angler motivations, constraints, and negotiation strategies to recreational fishing in Colorado. *Society & Natural Resources*, 1–23.
- Björkvik, E., Laszlo Ambjörnsson, E. & Rönnbäck, P. 2025. Holding the fish herself: women anglers and gendered power relations in Swedish recreational fishing. *Leisure Studies*. DOI: 10.1080/02614367.2025.2517092.
- Bryan, H. 1977. Leisure value systems and recreational specialization: The case of trout fishermen. *Journal of Leisure Research* 9(3): 174–187.
- Burkett, E. 2019. Gendered Recreational Fisheries Management and North American Natural Resource Policy. Open Access Dissertation, Michigan Technological University. <https://doi.org/10.37099/mtu.dc.etr/948>
- Burkett, E. & Carter, A. 2022. It's not about the fish: Women's experiences in a gendered recreation landscape. *Leisure Sciences* 44(7): 1013–1030.
- Culp, R.H. 1998. Adolescent girls and outdoor recreation: A case study examining constraints and effective programming. *Journal of Leisure Research* 30(3): 356–379.
- Diamond, J. & Bond, A.B. 1983. The Transmission of Learned Behavior: An Observational Study of Father-Child Interactions During Fishing. *Papers in Behavior and Biological Sciences*. 63.
- Ditton, R.B. & Sutton, S.G. 2004. Substitutability in recreational fishing. *Human Dimensions of Wildlife* 9(2): 87–102.
- Fennell, D.A. & Birbeck, M. 2019. Broads with rods: the social world of female fly anglers. *Journal of Gender Studies* 28(5): 503–518.
- Gaynor, A., Frawley, J. & Máñez, K.S. 2016. Slim female records the same old story: Newspapers, gender, and recreational fishing in Australia, 1957–2000. *Geoforum* 77: 114–123.
- Krogman, R.M. & Stubbs T.J. 2023. Factors affecting interest in fishing, program preferences, and constraints by potential, lapsed, and active anglers in urban areas of Iowa, *Human Dimensions of Wildlife* 28(1): 1–17. DOI: 10.1080/10871209.2021.1988189.
- Kuehn, D.M., Dawson, C.P. & Hoffman, R. 2006. Exploring fishing socialization among male and female anglers in New York's eastern Lake Ontario area. *Human Dimensions of Wildlife* 11(2): 115–127.
- Kuehn, D., Luzadis, V. & Brincka, M. 2013. An Analysis of the Factors Influencing Fishing Participation by Resident Anglers. *Human Dimensions of Wildlife* 18(5), 322–339. <https://doi.org/10.1080/10871209.2013.820370>
- Mannell, R.C. & Kleiber, D.A. 1997. A social psychology of leisure. State College, PA: Venture Publishing Inc. 424 s. ISBN 978-0910251884.

- Markuksela, V. 2009. Sitoutuneet vapaa-ajankalastajat harrastajina ja matkailijoina. Oulun yliopisto.
- Mikkola, J. & Yrjölä, R. 2003. Suomalainen vapaa-ajankalastaja ja -kalastus vuosituhannen vaihtuessa. Kalatutkimuksia Fisakundersökningar 190. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. 36 s. + liitteet.
- Morales-Nin, B., Arlinghaus, R. & Alós, J. 2025. Gender differences in participation rate, socio-economic profile, recreational motivation, and wildlife-related value orientation among recreational fishers in Spain. *Fisheries Research* 285: 107363. <https://doi.org/10.1016/j.fishres.2025.107363>
- MMM 2019. Vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategia. Verkossa: <https://mmm.fi/documents/1410837/11907317/Vapaa-ajan+kalatalouden+kehitt%C3%A4misstrategia/686d6db5-0131-98ef-a8e1-5bd135819b78/Vapaa-ajan+kalatalouden+kehitt%C3%A4misstrategia.pdf?t=1571221648000>
- Neuvonen, M., Lankia, T., Kangas, K., Koivula, J., Nieminen, M., Sepponen, A.-M., Store, R. & Tyrväinen, L. 2022. Luonnon virkistyskäyttö 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 41/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 112 s.
- OF & RBF 2023. Special report on fishing. Outdoor Foundation (OF) and the Recreational Boating & Fishing Foundation. 55 s.
- Pellikka, J. & Eskelinen, P. 2019. Vapaa-ajankalastajien profiilit. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 41/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 66 s.
- Pellikka, J. & Forsman, L. 2013. Metsästävien naisten määrä on kasvussa - miten tukea kehitystä? *Suomen Riista* 59: 34–51.
- Pellikka, J. & Viitala, M. 2009. Mitä luontoharrastukset kertovat metsästäjien monitoimisuudesta? *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia* 6/2009. 26 s.
- Pellikka, J., Mikkola, J. & Husa, M. 2024. Viehekalastusta kalatalousalueilla: Selvitys. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 10/2024. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 29 s.
- Pellikka, J., Pokki, H., Neuvonen, M., Husa, M. & Moilanen, P. 2023. Vapaa-ajankalastuksen muutos: Tutkimus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 59/2023. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 38 s.
- Pita, P., Ainsworth, G. B., Alba, B., Alós, J., Beiro, J., Martín-Sosa, P., Martínez, L., Marugán-Pintos, B., Morales-Nin, B., Mugerza, E., Nieto, B., Seijo, J., Pujol, M., Tubío, A., Venerus, L. A. & Villasante, S. 2023. Mind the gender gap in marine recreational fisheries. *Sustainability* 15(14): 11292.
- Pokki, H., Pellikka, J. & Husa, M. 2024. Vapaa-ajankalastajien kuluttajaprofiilit: Tutkimus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 1/2025. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 31 s.
- Rempel, W. 2023. Recreational Fishing Participation in Utah: Comparing Active and Non-Active Angler Constraint Perceptions With the Use of License Purchase Data. All Graduate Theses and Dissertations. 8785. <https://digitalcommons.usu.edu/etd/8785SCB> 2024. *Fritidsfiske 2023*. SCB, Statistiska centralbyrån. 24 s.

- Schroeder, S.A., Fulton, D.C., Currie, L. & Goeman, T. 2006. He said, she said: Gender and angling specialization, motivations, ethics, and behaviors. *Human Dimensions of Wildlife* 11(5): 301–315.
- Siemer, W.F., Brown, T.L. & Decker, D.J. 1989. An exploratory study of Lake Ontario's boating salmonid anglers: Implications for research on fishing involvement. Report No. 89–4. Ithaca, NY: Cornell University Human Dimensions Research Unit.
- Sievänen, T., Neuvonen, M. & Pouta, E. 2018. Does involvement in one outdoor activity reduce participation in other activities: Are enthusiastic fishers only fishers? *Journal of outdoor recreation and tourism* 21: 1–9.
- Stensland, S., Skov, C., Agnarsson, S., Rönnbäck, P., Vehanen, T., Blicharska, M., Olausson, J.O., Kagervall, A., Hellström, G., Blyth, S., Gundelund, C. & Aas, Ø. 2025. A Delphi-study to identify drivers of future angling participation in five Nordic countries. *Fisheries Management and Ecology* 32: e12735.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2025a: Vapaa-ajankalastus [verkkójulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. Viitattu: 13.12.2025. <https://www.luke.fi/fi/tilastot/vapaaajankalastus/vapaaajankalastus-2024>
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2025b: Asunnot ja asuinolot [verkkójulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 17.12.2025. <https://stat.fi/julkaisu/cm1ivw3oka7zv07w5c57pzfzc>
- Sutton, S.G. 2007. Constraints on recreational fishing participation in Queensland, Australia. *Fisheries* 32(2): 73–83.
- Toth Jr., J.F. & Brown, R.B. 1997. Racial and gender meanings of why people participate in recreational fishing. *Leisure Science* 19(2): 129–146.
- Valdez, R. X., Drake, M.D., Burke, C.R., Peterson, M.N., Serenari, C. & Howell, A. 2019. Predicting development preferences for fishing sites among diverse anglers. *Urban Ecosystems* 22(1): 127–135.
- van den Heuvel, L., Aas, Ø., Agnarsson, S., Björkvik, E., Blicharska, M., Blyth, S., Gundelund, C., Husa, M., Olausson, J.O., Pellikka, J., Rönnbäck, P., Stensland, S., Vehanen, T. & Skov, C. 2025. Future Trends in Angler Behavior Based on a Delphi Study in the Nordic Countries. *Fisheries Management and Ecology* 32: e12760. <https://doi.org/10.1111/fme.12760>
- Varis, L. 2024. Ei muuten onnistuisi joka jätkältäkään: Naisten representaatio kalastuksen harrastelehdissä vuosina 1960–1980. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto. 78 s. + liitteet.

Liite

Liite 1. Eri pyydyksien käyttö asutokunnissa vuonna 2024

Osallistui	Yksinasuvat naiset	Yksinasuvat miehet
Verkko	3 %	19 %
Katiska tai rysä	11 %	15 %
Pilkkivapa	28 %	39 %
Onki	72 %	50 %
Heittovapa	27 %	65 %
Perhovapa	0 %	10 %
Vetouistin	31 %	51 %
Rapumerta	1 %	3 %
Muu pyydys	1 %	4 %
Osallistui	Kalastavia naisia > 1	Kalastavia miehiä > 1
Verkko	9 %	12 %
Katiska tai rysä	28 %	11 %
Pilkkivapa	18 %	30 %
Onki	29 %	45 %
Heittovapa	25 %	57 %
Perhovapa	12 %	7 %
Vetouistin	7 %	33 %
Rapumerta	20 %	1 %
Muu pyydys	0 %	1 %

Asutokunnat, joihin kuului sekä kalastavia naisia että miehiä eivät ole mukana taulukossa

**Löydät meidät
verkosta**

luke.fi

Luonnonvarakeskus (Luke) Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki